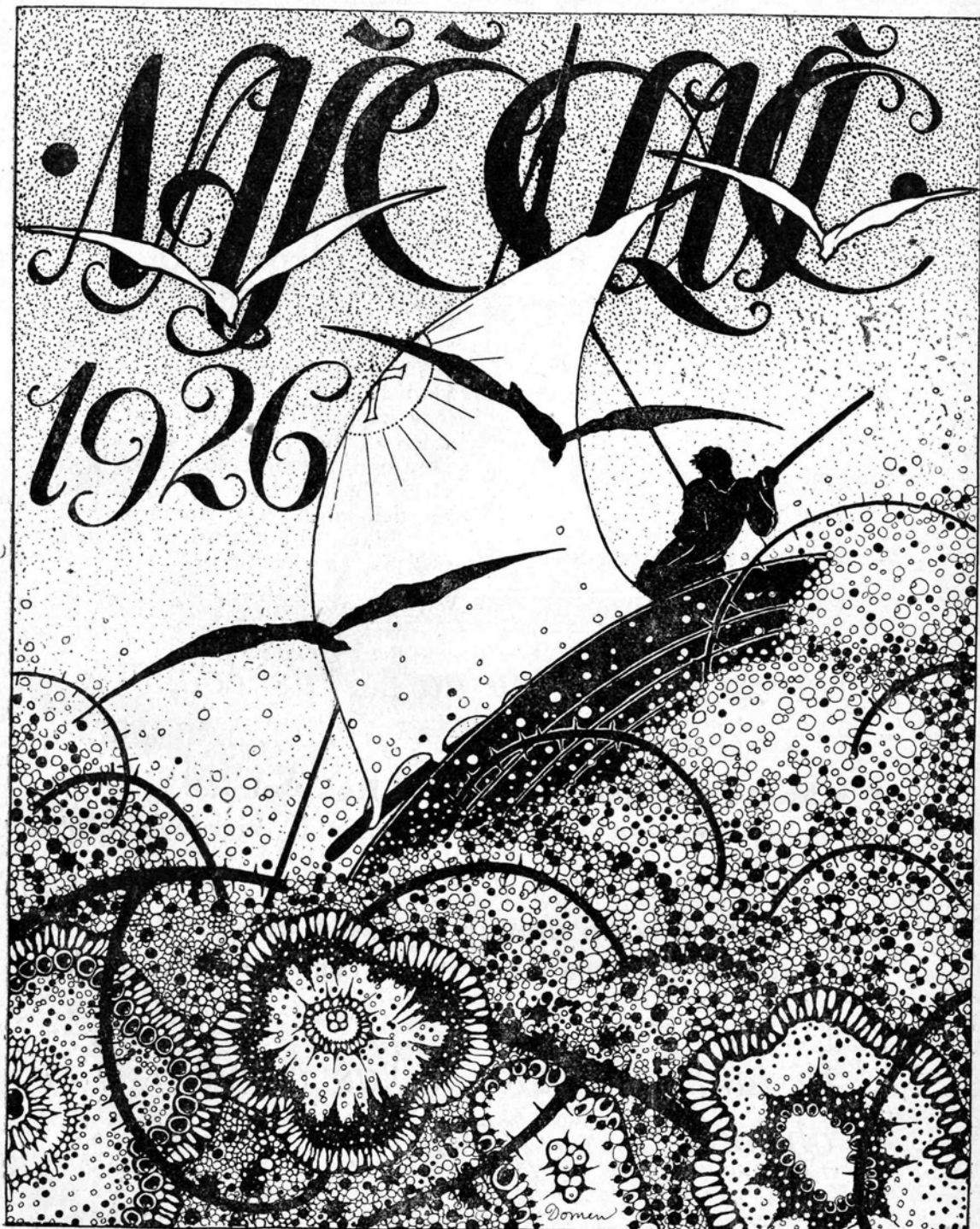

Gorica - Januar 1926.

VSEBINA:

Zornica	1
O mojem dedu	2
Kristus naš kralj	5
Narod ob Savi in Drini	8
Ciganka	13
Spomini	15
Prisilna poroka	17
Za oddih	18
Dekliška greda	19
Petje	22
Telovadba	24
Nasveti	24
Naše delo	25
Uganke	28

UPRAVA

»Našega čolniča« se nahaja v VIA MAMELI 5, GORICA. »Čolnič« stane celoletno 10 L, za inozemstvo 13 Lir. Denar pošiljajte po čekih. Kdor ne bi mogel obenem plačati celoletne naročnine, naj plačuje v rednih obrokih. Nabiralci in nabiralke, ki naberejo vsaj 15 novih naročnikov, dobijo list brezplačno.

UREDNIŠTVO

»Čolniča« posluje na CORSO VERDI 37, GORICA. Tja naj pošiljajo vsi dopisniki poročila in dopise najkasneje do 10ega vsakega meseca. Dopisi, ki bi došli kasneje, se odlože za prihodnjo številko. Vsako društvo imej stalnega poročevalca. Dopisi naj bodo zelo kratki in izvirni. Zlasti želimo poročil o načinu delovanja in o novih načrtih. — Slike objavljamo le onim, ki pošljejo za klišé 30 lir.

Kdo še ni naročen na „Naš čolnič“?

Kje boste naročili in plačali „Naš Čolnič“?

Pri upravi „Našega čolniča“, Via Mameli 5. (kjer je „Straža“)

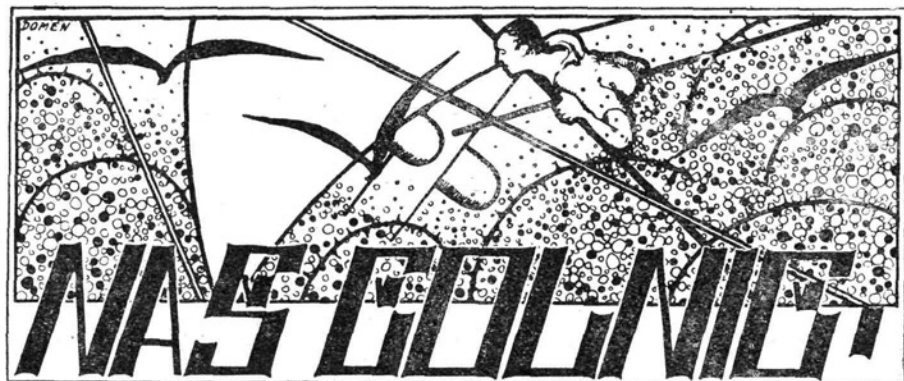
Kam boste poslali dopise za „Naš čolnič“?

Uredništvu „Našega čolniča“ Gorizia, Corso Verdi 37.

*Ali lahko plačate „Naš čolnič“
v obrokih?*

Da, lahko! Toda javite to upravi.

Zornica.

Svetlo in ledeno zimsko jutro je vstalo nad soško globeljo. Od Svete gore je udaril veliki zvon s polnim in globokim glasom, oče slovenskih zvonov. Pa se mu odzovejo od vipavske strani, od vinskih bregov in z modrih kraških goličav, mali in veliki zvonovi, zvon iz dobrane in bron z višave, trepetajoči in mili, pa silni in moški glasovi. Prisluhni, srce, kako pojô: Zemlja poje, vasi pojo, vse ljudstvo se budi ob tej mogočni pesmi.

Vstani, ker solnce že gre čez goro!

Jutranja pesem zvonov zabrni v srčnih globinah slovenskega človeka. Domači zvonovi zapojejo v tihi katedrali, ki je sezidana v globočini krščanskega srca. Vojak na straži jo začuje sredi noči, rudar v podzemlju ameriškega rudnika zasliši to slovesno oznanilo domovine, služkinji v tujini se rahlo zgane srce, ko sluti zvon iz daljav. Kakor skrivnost in ljub šepet matere iz groba, kakor molitev neveste, trka na srce ta pesem zvestobe, budnica v mladem jutru, odmev večnih dobav.

Vstani, ker bliža se božji dan!

Ta vesela in bogata pesem se razlega iz Cerkve, iz vesoljne in neporušne Cerkve. Jutranjica čisto poje in vzradosti srce le onemu, kdor Cerkev ljubi, z njo živi, z njo trpi in zmaguje.

Jutranja pesem Bogu se dvige iz krščanskega srca vedno, ko začneja novo dobo svojega dela in življenja. Takrat se zamajajo zvonovi v globočini srca in pojo slavo in prosijo, zaupno in otroško. Tako naj tudi mi, bratje in sestre širom slovenske dežele, zaupno in veselo pošljimo jutranjo pesem-zornico bratu Kristusu. On je naša moč in zmaga, on je studenec, ki naj poji naše duše, da ne omagajo nikoli, da bodo močne v delu in žrtvi!

Iz globočin naših src pa se dviga tudi jutranji pozdrav domovini: hvaležen pozdrav njim, ki so delali za nas in že spe v grobovih, boder in radosten pozdrav rodu, ki živi pošteno in slovensko in hoče ohraniti ljubo slovensko govorico.

In zadnji, krepki in tovariški pozdrav velja tebi, veliko občestvo slovenske krščanske mladine! Iz megle in viharjev, iz ognja in preganjanj naj se vedno znova, vedno krepkeje, jasno in mogočno razlega naša jutranja budnica:

Otroci božji — vitezi domovine — hlapci nikomur! Dr. J. Kralj.

P. Keller. (Prestavil dr. A. K.)

O mojem dedu.

Delo in trpljenje.

DESET oralov zemlje sta dva hektarja in pol. Tako veliko je bilo posestvo mojega deda. Živine je imel: dve kravi, prašiča, ki ga je dvakrat na leto »obnovil«, psa in mačko, torej pet živali. Otrok je bilo osem. Pet jih je spremljal do groba. Bili so že poročeni. Osirotele vnuke je moral vzeti k sebi, jih hraniti in oblačiti. Nato se je zapletel še v težko pravdo, ki se je vlekla skoro dve leti in je stala mnogo denarja. Dobro se Janezu Kellerju ni godilo. Bil pa je najveselejši mož vse vasi, pač zato, ker je bil kljub svoji kmetiški suknji filozof, ki ga ni mogla potreti nobena stiska.

Kljub vsej dedovi pridnosti in veselosti pa bi moralo biti na njegovi kmetiji precej žalostno, ker je bilo mnogo jedcev; vsi bi morali gladdovati. Toda nihče izmed nas ni trpel ne lakote, ne pomanjkanja.

Vodna črpalka! Ta je delala denar. Daleč na okoli so klicali Janeza Kellerja, če ni delovala vodna naprava. Včasih so prišli ponj z vozom. To se je zgodilo v zelo nujnih slučajih, kadar je vodna sila prišla do vrhunca. Takrat sem skoval duhovit pregovor: Če je vode preveč, utonemo, če premalo, poginemo od žeje. V šoli pa sem se bahal: »Zopet so prišli z vozom po mojega deda.« — Mnogokrat so prišli z vozom ponj, domov je pa moral iti vedno peš. Čudno se mi je zdelo; pozneje sem pa v življenju spoznal: če te kdo nujno potrebuje, bo izredno uljuden; ko bo njegova želja izpolnjena, se bo spoštovanje zmanjšalo.

Moja babica, Kristijana Keller, je bila v čustvenem oziru popolno nasprotje svojega moža. Vsakdanje težko delo in notranje trpljenje jo je, trdo že po naravi, močno užalostilo; postala je razdražljiva in mračna. Spominjam se, da sem jo samo enkrat videl, da se je smejala; ne spominjam se pa, da bi kdaj izpregovorila eno samo prijazno besedo z dedom. Toda ljubila ga je kljub temu. Vedno se je strašno bala, kadar je bil na delu pri vodnjakih. »Zopet lazi po tistih majavih lestvah v tiste luknje! Kako lahko bi se ponesrečil!«

Oddahnila se je, kadar je zvečer prišel smrtno utrujen domov. Pripravila mu je večerjo, prijazno, kakor je pač mogla in ded je rekel zadovoljen: »Triindvajset šestic sem zaslužil danes.« Triindvajset šestic pomeni v nemški valuti dve marki in trideset vinarjev.

Dva udarca.

Ded me je dvakrat tudi udaril. Bila je obakrat samo zaušnica, toda vsaka teh zaušnic je bila elementarno močna. Obakrat je šlo za prepovedan smeh.

Če prepovemo človeku smeh, takrat se šele smeje. Samo reci komu popolnoma resno: »Sedaj se ne smeš smejati,« pa se bo režal tudi brez vzroka. Bil sem nekoč pri pogrebu, ki je sam po sebi že žalosten. Vsiljiva osa je nadlegovala pridigarja. Hotela se mu je vnesti na nos. Duhovnik je mahal z roko, otepal se z žepnim robcem in s tem žival še bolj razdražil. Napadanje in bramba je trajalo nekaj časa, dokler ni eden izmed pogrebcev bušil v smeh. In smejala se je nato vsa družba, ki je stala okoli groba.

Ali je smešno, če se človek brani proti vsiljivi žuželki? Smejali so se samo zato, ker je položaj prepovedaval smeh. Te splošne opombe sem zato postavil, da omilijo nekoliko moje prestopke nasproti mojemu dedu.

Prvi slučaj se je vršil takole: Ded je izkoreninil v našem logu drevo. Ostal pa je v zemlji kos korenine, ki ga je hotel izrjavati. Jaz sem gledal. Vlekel je z vso močjo za korenino; obraz mu je temno zardel in žile na sencih in vratu so se napele. Ravno sem mislil z neprijetnim občutkom: »Sedaj ga bo najbrž zadela kap,« ko se je zgodelo nekaj čisto drugega. Korenina se je utrgala iz zemlje in ded se je čudovito lepo prekucnil na hrbet. Zavriskal sem od veselja in zaploskal. Ded se je bliskovito hitro pobral; jaz pa sem prešel iz položne lege v vodoravno, ali, da se bolj preprosto izrazim, zletel sem na hrbet in ležal v nekakem nezavednem stanju poleg izrjavane korenine ...

V drugem slučaju pa je bila kriva sestrična Berta, ki kljub svojim enajstim letom ni bila še popolnoma nič resna in tudi ni imela onih kritičnih sposobnosti, ki jih imajo dandanašnji literarni otroci. Berta je bila otročja. Veselila se je svojega življenja in se mnogo smejala, najraje pa meni.

Nekoč sem jo pri kosilu po tiho vprašal, če ve, zakaj se imenujejo dlačice, ki jih ima zajec na gobcu, »čutne brčice«. Že besedi »zajec« in »gobec« sta jo silno poščegetali po smešni žilici, pri »čutnih brčicah« pa je bušila v smeh. Tedaj pa je potrkal ded, ki je sedel poleg mene na drugi strani, z dvema trdimi kmetiškim prstoma po mizi in ponovil že večkrat postavljeno zapoved: »Pri jedi se nihče ne sme smejati!« Ded je smatral jed za resno in važno stvar, ker je vir delovne moči. Jaz sem opazil, kako se je sestrična zatajevala radi čutnih brčic in hudi duh me je zapeljal, da sem ji šepnil rešitev: »Če ga potegnemo zanje, čuti.« Samo to še vem, da je Bertina juha pljusnila po mizi; potem pa sem ležal v oddaljenem sobnem kotu. Naš pes je prišel, motril slučaj z resnim obrazom, povohal mojo srčno votlino in obraz, ugotovil, da sem še živ in javil mahljaje z repom ta zaključek pri mizi. Za svoj zdravniški trud je prejel kost kot nagrado.

To sta bila dva slučaja, v katerih sva z dedom v najresnejšem pomenu besede trčila drug ob drugega. Bila sta za me nepričakovana, silna in bolestna; toda najino dobro razmerje sta le mimogrede malo skalila. Po prvem slučaju sem bil hud na deda tri dni, po drugem pa dva.

Sredstvo za oči.

Ko je bil Janez Keller star nekaj čez 50 let, je mislil, da mora imeti očala. K nam so večkrat prišle krošnjarke, ki so prodajale tri stvari. Prvič jeruzalemsko mazilo. Zdi se mi, da so delali takrat jeruzalemsko mazilo v N. Pomagalo je za »hude« prote in za drugo. Z mazilom smo se založili. Drugič patentno milo. Pregnalo je bradavice in mozolčke. Mila nismo kupovali, ker nismo nikdar imeli takih izpuščajev. Tretjič očala. Pravili so, da so iz Rathenowa, največjega očalarskega mesta na svetu. Ogrodje je bilo iz žice, leče pa iz stekla. Vsakdo je lahko poskušal in izbral, kar mu je prijalo. Moja babica, ki je bila strašno štedljiva, je kupila taka očala. Janez pa je rekel krošnjarki: »Ali mislite, da si bom kvaril svoje ljubke oči?«

Krošnjarka se je tiho smejala »ljubkim očem«, babica pa se je zakrohotala. Edino takrat sem jo slišal, da se je smejala. Toda Janez je nadaljeval: »V mesto pojdem k doktorju, ki naj preišče moje oči.« Babica je smatrala to za pregrešno ošabnost.

Mestni doktor je bil precej robat mož. Ogledal si je kmeta in je rekel: »Očala? Budalost! Kupite si rajši škatljo za tobak. Vi ne potrebujete očal!« Tako so ordinirali l. 1868.

Ded si je kupil tobačnico in je močno njuhal na veliko jezo svoje Kristijane. Ostal je bistroviden do svojega 72. leta. Potem si je moral nabaviti očala. Do svoje smrti je hvalil onega doktorja kot največjega očesnega zdravnika vseh časov.

Ječmen in veter.

To zgodbico sem šele sedaj zvedel. Star kmet, ki je deda dobro poznal, mi jo je povedal letošnjo pomlad. Rekel je: »Takrat se je smejal zgodbi v vsem okraju vsak, ki je poznal Janeza Kellerja in njegovo Kristijano.« Jaz sem bil takrat že z doma. Bil je čas žetve. Polja so bila skoro prazna. Samo Janez Keller je še imel ječmen zunaj. Bil je vedno zadnji. Babica je zabavljala že več dni, češ, naj spelje vendar enkrat ječmen domov; toda on je vedno rekel: »Še je čas.« Končno se je dvignil in silno veliko naložil na voz. Ravno, ko je hotel v vas, je prihrumel močan vrtinec in prekucnil voz. Ob istem času se je utrgal oblak in toča je pričela tolči. Ječmen Janeza Kellerja je bil zabit v močvirje.

Zvečer je čepela babica na klopi pri peči in jokala. Janez je sedel pri mizi in gledal Kristijano, ki je skoro dve uri javkala. Nato je vstal in rekel: »Kristijana, to ti povem: če bi bil imel veter v vreči, bi ga ne izpustil, dokler bi ne bil ječmen Janeza Kellerja v skednju.«

Čudežno pomnoženje denarja.

Nekega dne je stiska zopet trkala na vrata Janeza Kellerja. Do žetve je bilo še dolgo, krave so čakale otelitve in niso dajale mleka, zadnjega prašiča smo že skoro pojedli, drugi še ni bil opitan. Babica je v skrbeh sedela na klopi pri peči; roke je zavila v predpasnik, ded pa se je igral na mizi z zadnjim grošem.

»To je ves moj denar,« je rekel resneje kot po navadi. Babica je jokala. Kar je Janez živahno vstal in rekel: »Ah kaj, s takim kapitalom ne morem ničesar pametnega začeti; v gostilno pojdem in zapil bom vso svojo gotovino.«

»Da se ne predrzneš,« je stokala babica, »to bi bilo lepo zapravljanje.«

»Zapravljanje ali ne,« je rekel Janez, »za ves svoj denar si kupim kozarček žganja.«

Vtaknil je groš v telovnikov žep in šel. Babica je vzdihovala za njim: »Zadnji denar je odnesel!«

Za dve uri je prišel Janez neznansko dobre volje domov. »Vidiš, Kristijana, kakšen blagoslov nas doleti, če gremo kdaj v gostilno. Sedel sem pri svojem kozarčku; pa je prišel sedlar iz Z. Rekel je: »Lepo, da vas enkrat vidim, mojster Keller; dolžan sem vam še vedno 10 mark.« Rekel sem, da se ne morem spomniti od kdaj. »Da, da,« je rekel, »že prav. Saj si vse zapišem. Od računa za nov vodnjak je ostalo še 10 mark.«

»In tu so,« je rekel ded in stresel smeje se svoje srebrno bogastvo na mizo. Babičin obraz se je razsvetlil, štela je še enkrat in rekla: »Saj je samo devet mark petdeset.«

»No, Kristijana,« se je smejal Janez, »Kaj misliš, da bom po taki veikanski kupčiji sedel pri kozarčku?«

Za dva dni je dobil novo delo pri vodnjakih; krava se je otelila; tele so prodali; mleka je bilo zopet dosti; pomanjkanje je bilo pregnano izpred vrat.

Konec.

Moj ded je dosegel starost osemdesetih let; vse življenje ni bil niti en dan bolan. Neko jutro je pa nenadoma opazil, da se bliža smrt. Babica je bila davno pred njim umrla. Ded je dal pokicati župnika, se pripravil na smrt in rekel: »Pavel naj še enkrat pride; toda morate mu brzojaviti, kajti izvršilo se bo hitro.« Ljubega starčka sem dobil še živega; za dva dni je umrl.

Usmiljenka, ki mu je stregla, ga je vprašala: »Mojster Keller, ali še kaj želite?« Namuznil se je in odgovoril: »Oh da, eno cigaro bi še rad pokadil.« Sestra se je čudila nenavadni želji, ker ji videla, kako je. Toda zdravnik je ukazal izpolniti umirajočemu vsako željo. Zato je šla v sosednjo sobo iskat cigare. Kmalu je našla eno. Ko se je vrnila, je bil Janez Keller mrtev. Umrl je brez najmanjšega smrtnega boja.

Ko sem postavil dedu nagrobni kamen, sem dolgo tuhtal, kakšen izrek naj napišem nanj. Pa sem pomislil, koliko otrok in vnukov je moralo živeti in vzrasti v hiši tega revnega, a vendar veselega moža in sem dal vklesati v kamen mile in tolažljive besede Odrešenikove: »V hiši mojega očeta je mnogo stanovanj.« S temi besedami sem deset let pozneje zaključil svoj roman »Hagarin sin«, tam seveda v drugem smislu.

Dr. J. Ličan.

Kristus naš kralj.

IZ večnega mesta je došla razveseljiva vest, da je papež Pij XI. ustanovil s posebno okrožnico v katoliški Cerkvi nov praznik, — praznik Kristusa kralja. Nov praznik nam podaja staro resnico v novi obliki. Kristusa kralja so napovedovali preroki. Daniel je gledal v duhu Njegovo močno kraljestvo, ki bo vstalo, ko se razsuje železno rimsko cesarstvo, in bo vztrajalo do konca dni. Prerok Izaija (9, 6) pozdravlja Kristusa kot novorojeno Dete, »na čigar ramenih je po glavarstvo in ki se imenuje Bog, močni, knez miru.« Sin Marijin bo »velik in Sin Najvišjega imenovan, Gospod Bog mu bo dal prestol njegovega Očeta in kraljeval bo v hiši Davidovi vekomaj in njegovega kraljestva ne bo konca.« (Lk I. 33.)

Modri iz Jutrovega so priznali Jezusa Kralja, ko so ga v Betlehemu našli, »padli so predenj ter ga molili. In odprli so svoje zaklade in mu darovali zlata, kadila in mire.« Zlato pa je znak kraljevskega dostojanstva. Iz zlata je kraljeva krona, zlato dajejo podložniki kot davek svojemu vladarju.

Kristus je v vsem svojem življenju razvil vso kraljevo dostojanstvo. Neštetokrat je z množicami in apostoli govoril o svojem nebeškem kraljestvu. Trojno je Njegovo Kraljestvo: Kraljestvo resnice, ljubavi in pravice.

Kralj resnice.

Ko je Kristus stal pred Pilatom in ga je ta vprašal, si li ti kralj? mu je Jezus odgovoril: »Tako je, kralj sem. Jaz sem zato rojen in sem zato prišel na svet, da spričam resnico. Vsak kdor je iz resnice, posluša moj glas.« (Jan. 18, 37.) Kristusovo kraljestvo je torej *kraljestvo resnice*. Državljeni njegovi so pa vsi, ki ljubijo resnico in poslušajo njegov glas. Kako važno je, da se zavedamo, da je naš kralj, kralj

Telovadni odsek v Idriji.

resnice. V povodnji zmot, ki nas neprestano obdajajo, lahko zaupno in brez strahu sledimo njemu, ki zatrjuje: »Jaz sem pot, življenje in resnica« (Jan. 14, 6). Zlasti pristaši pravega kulturnega gibanja, člani naših prosvetnih društev, ne smejo nikdar pozabiti, da je Kristus solnce resnice. Vsi žarki pravega znanja in resnične omike, si med seboj ne nasprotujejo, temveč se spajajo in združujejo v harmonično jednoto. Ta izvira iz večne resnice in stremlje po njej. — Kristus, kralj resnice! Če je kralj, sega njegova oblast na vse podložne. Njegovim načelom in zapovedim se morajo ukloniti in pokoriti ne le revni in preprosti stanovi, temveč v prvi vrsti boljši in inteligentni, ne le posamezniki, temveč tudi društva, narodi in države. Niso mračnjaki, ne nazadnjaki oni, ki dvigajo pogled k večnemu Solncu in iz njega črpajo žarke znanosti. Beden je človek, revno je ljudstvo, ki se odvrta od tega Solнца in se zgublja v temi pregrehe in zmote!

Kralj ljubezni.

»Prišel sem, da ogenj vržem na zemljo, in kako želim, da bi se vnel« (Lk 12, 44) Kralja *ljubezni*, kralja naših src se nam pred-

stavlja Odrešenik. Proroško je to napovedal: »Ko bom povzdignjen z zemlje, bom vse pritegnil k sebi« (Jan. 12, 32). To skrivnost nam Cerkev predočuje zlasti v češčenju presv. Srca Jezusovega, ki je znak nekončne božje ljubezni in v Najsvetejšem zakramentu, v sv. Eucharistiji, ki je realni izraz te nebeške ljubezni. Nihče drugi kot cesar Napoleon, ki so se mu kot vadarji klanjali milijoni, je občudoval to skrivnostno moč Kristusove ljubezni. Rekel je: »Kako se je mogel priprosti Jud, čigar zgodovinsko bivanje je bolj natanko dokazano, kot vse drugo na svetu, kako je mogel On, edino le On, tesarjev sin, smatrati se za polnost življenja, za stvarnika človeških duš? Z lastnimi rokami si je zgradil svetišče, pa ne s kamnji, temveč s človeškimi dušami in srei. Z občudovanjem strmimo, nad Aleksandrom Velikim, ki si je svet podjarmil, Kristus pa si je podvrgel ne le en narod, ampak ves človeški rod. Kak čudež! — In kako? V resnici s čudežem, ki presega vse druge čudeže. On zahteva *ljubezen ljudi*. Torej to, kar zaman zahteva učenjak od svojih prijateljev, oče od svojih otrok, žena od svojega soproga, bratje in sestre drug od drugega, srce to je, kar zase zahteva, kar hoče brezpogojno imeti in kar se mu tudi na mestu da. Iz tega samega sklepamo na njegovo božanstvo.

Kristus govori in njegovi so rodovi, ki ostanejo zvezani s tesnejšimi vezmi, kakor so vezi krvi. On vžge plamen ljubezni, s katerim se uniči samoljubje, ki je nadvse mogočno. Kdor v Kristusa veruje, čuti to čudovito naravo presegajočo, višjo ljubezen. Nepojmljiv pojav, ki ga ne razume preprosti človeški razum. Kako brezno je med mojo globoko bado ter večno živim kraljestvom Kristusa, ki ga ljubijo, molijo in oznanjujejo po celem svetu! (Dr. Meffert: »Die geschicht. Exist. Christi, str. 208).

Duh Kristusove ljubezni je preobrazil svet. Vse socialne dobrodelne institucije se pričenjajo s Kristusom in imajo v Njem svojo glavno zaslombo. Krščanska caritas je zgradila za vsako človeško potrebo posebno institucijo!

Za zavržene dojenčke najdišnice, za starčke hiralnice, za zapuščene sirotke sirotišnice, za bolnike bolnišnice, potem gluhonemnice, umobolnice, za potujoče zavetišča itd.

Nepregledna vrsta dobrotelnih ustanov se ima zahvaliti za obstoj našemu usmiljenemu Samaritanu, Kristusu Kralju ljubezni.

Kralj pravice.

Kot kralj ima pravico dajati zakone za vse. Njegova načela morajo biti sveta vsem narodom, pa tudi vsem družabnim slojem. V tem je šele prav zajamčen svetovni mir med narodi, rešeno *narodno* vprašanje, ki je povzročilo svetovno vojsko in ki še vedno tako razburja svet. Kristus socialni kralj, kralj vseh slojev. V tem znamenju je zajamčena prava rešitev socialnega vprašanja. Kristus ni le namreč kralj resnice in ljubezni, temveč tudi kralj pravice. Kraljestvo Gospodovo ne pozna narodov, ki gospodujejo in drugih, ki hlapčujejo, temveč narode z enakimi pravicami. »V Kristusu Jezusu ni Jud ne Grk, ni suženj ne prost, ni možki ne ženska. Vsi namreč, vi, ste eno v Kristusu Jezusu.« (Gal. 3, 28.)

Kristus, kralj obsoja nasilja, ki jih vrši pretirani nacionalizem nad narodi. Znan je napis, ki se je blestel na cesarski palači na Dunaju: »Justitia fundamentum regnorum«. Pravičnost je podlaga držav

in državnega reda. Kristus, kralj zahteva socialno pravičnost tudi med sloji, obsoja izžemanje revnih slojev in delavcev. Obsoja moderni mamonizem, kraljestvo bogastva in denarja, ki vodi človeštvo do ubožanja in do novega suženjstva. Kristus *socialni kralj* kaže na dolžnosti in pravice vladujočih in podložnih, delodajalcev in delavcev. Zavrača kapitalistični nauk »Iščite najpoprej bogastva na zemlji.« Obsoja nenasitno strast po uživanju v posvetnost zakopanih ljudi. Visoko dviga zakon pravičnosti in zapoved ljubezni. Vsa beda bi mahoma zginila iz srca posameznika iz krogov družin in vrst delavstva, ter držav, ko bi vsi priznali in se vklonili gospodu Kristusu Kralju.

Na obelisku, ki stoji sredi trga sv. Petra v Rimu, stoji soha Kristusa = kralja, na kateri je napisano: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat t. j. Kristus zmaguje, Kristus kraljuje, Kristus gospoduje.

S tem je označeno večno Kristusovo kraljestvo. Njegova resnica, ljubezen in pravica mora popolnoma prešiniti slehernega človeka. Kristus naj zagospoduje našemu razumu, srcu in volji! Njemu naj služijo vsi sloji človeške družbe, vse družine, države in narodi. Le sladki Kristusov jarem in lahko Njegovo breme bo dovedel zemljane do pravega srčnega, družinskega, socialnega, narodnega in svetovnega miru!

Napisal prof. Dolenc I.

Narod ob Savi in Drini.

PISATI o kakem narodu v celoti je kočljiva stvar. Človek je v stalni nevarnosti, da bi pisal preveč rožnato ali preveč temno, kakršne so pač njegove simpatije ali antipatije za ta ali oni narod. Saj vemo, kako se o celih narodih dostikrat lahkomišno izrekajo obsodbe in pohvale, ne da bi bil »sodnik« skušal tisti narod res do dobrega spoznati. Radi tega jaz ne bom o Srbih povedal dosti drugega nego to, kar sem mogel sam opazovati v dobi 1919—1922, ko sem bival večinoma v Belgradu kot stenograf v parlamentu.

Prvi vtis, ki sem ga imel o Srbih, ko sem prišel v februarju 1919 v njih prestolico, je bil ta: značaj srbskega naroda je neprimerno bolj južni, nego je n. pr. značaj Kranjcev. Živahno vrvenje v savskem pristanišču, vsiljivost nosačev, kričanje in dirjanje dečkov, ki so prodajali časopise, me je spominjalo na Trst. Ta vtis je bil še močnejši radi lege mesta ob sotoku dveh velikih rek: Donave in Save.

Resnici na ljubo pa moram povedati, da sem bil že takoj prvi dan v Belgradu pošteno jezen in, da sem rentočil, da ni bilo več lepo. Srbi so takrat šele polagoma zopet urejali svojo državo po triletnem preganjanju iz domovine; radi tega je uprava v mnogih ozirih še prav slabo funkcionirala. Za stanovanje poslancev in uradnikov, ki so prišli v prestolico radi sklicanja narodnega zastopstva, ni bilo skoro nič preskrbljeno. Dobil sem na policiji samo pismo na mestno upravo v Zemunu, naj mi tam preskrbijo sobo. Zemun je mesto ob Donavi baš nasproti Belgradu; v 20 minutah se prepelješ iz enega

mesta po parniku v drugo. Vzemi torej svojo težko prtljago, ki si jo s trdom spraviš v Belgradu, zopet v roko in hajdi nazaj čez Donavo, kakor veš in znaš! In prtljage smo imeli s seboj vse polno. V Belgradu je primanjkovalo takrat še vsega: ne samo sob, ampak tudi sobne oprave, zlasti postelj. Ker smo bili v tem oziru opozorjeni, smo prišli bogato obtovorjeni na kraj svoje nove službe. Kakšni smo bili ob prihodu v Belgrad, to je ovekovečil neki humoristični list v tejli sliki: vsak poslanec nosi v eni roki ogromen kovčeg, na glavi ima natovorjeno slamnjačo, v drugi roki pa drži nočno posodo.

No, tako hudo pa seveda zopet ni bilo. Ko smo uvideli, da bo za nas slabo, če nam ne bo gosposka iskala sobe, smo se postavili na lastne noge in šli po mestu iskat — in prvotna slaba volja se je začela umikati boljšemu razpoloženju. Ko sem se javil v uradu pri svojem

Prestolno mesto Beograd.

novem šefu, me je ta sprejel tovariško — bil je še v kapetanski uniformi, ker še ni bil demobiliziran — in eden izmed novih tovarišev se je takoj ponudil, da mi bo pomagal iskati sobo v Belgradu, tako da se mi ne bo treba voziti dan na dan v Zemun, kjer je stanovalo zelo mnogo belgrajskih uradnikov.

Tako me je opisovanje prvih vtisov, ki sem jih dobil o Srbih, privedlo do tega, da spregovorim nekaj besed o eni najznačilnejši lastnosti srbskega naroda: o ljubeznivosti v občevanju in o družabnosti. Brez obotavljanja bi si upal reči, da je družabno življenje v Belgradu v mnogem oziru na višji stopnji nego n. pr. v Ljubljani, kakor mi je sicer Ljubljana z vso Slovenijo vred nadvse draga in sem se vanjo vedno vračal iz Belgrada kakor Grk v svoje Atene. Belgrajčani se — kakor Srbi sploh — med seboj mnogo obiskujejo in v njihovem občevanju vlada neprisiljena domačnost. Tovariš, ki mi je pomagal iskati sobo, mi je ob neki priliki Srbe označil takole. Ko je Bog delil narodom svoje darove, je prišel Nemec in je prosil: »Gospod, daj mi moč!« Francoz je prosil: »Daj mi slavo!« Rus je želel: »Bog, daj mi čaja in vodke!« Srb je pa rekel: »Bože, daj nam, da se dogovorimo!«

Srb se pogovarja izredno rad in včasih sem opazil, kako imajo ljudje v raznih delih mesta in iz raznih stanov popolnoma enake poglede na dnevna vprašanja in kako izražajo svoje stališče celó z istimi besedami. To ni izviralo toliko iz branja dnevnega časopisja kakor iz ustnega občevanja; šlo je n. pr. za medsebojno razmerje med Srbi, Hrvati in Slovenci, o čemer se v prvih mesecih ujedinjenja v skupni državi ni mnogo pisalo, pač pa zasebno mnogo govorilo.

Ta velika družabnost Srbov me je ves čas mojega bivanja v Belgradu zanimala in me silila, da sem si jo skušal raztolmačiti. Naj mi bo dovoljeno izraziti tudi nekaj misli o vprašanju, kje ima srbska gostoljubnost svoj izvor.

Ta izvor gledam jaz predvsem v praznovanju njihove »slave«. Srb ne pozna »godu« v tem zmislu besede kakor mi, posameznik sploh ne praznuje svojega godu, pač pa slavi vsa rodbina skupno na določen dan svoj god, svojo slavo. Pravijo, da je dobil ob sprejemu vsak Srb za svojega patrona tistega svetnika, na čigar god je bil krščen. Tega svetnika je novi kristjan častil kot svojega posebnega zaščitnika; to

Srbska narodna noša.

češčenje in zaupanje je podedoval sin po očetu, ohranilo se je v rodbini pri vseh moških potomcih do današnjega dne. Radi tega ima seveda nešteto rodbin isti dan svojo slavo; o sv. Nikoli n. pr. (po našem koledarju 19. dec.) slavi slavo menda polovica Belgrada, tako da ta dan počiva skoro vse javno življenje. Kajti na dan svoje slave ne gre ne uradnik v urad ne delavec na delo; ta dan — navadno pa dva ali celo tri — je praznik. Pri očetu se zbere vsa rodbina; tudi sinovi, ki so že poženjeni, ne smejo praznovati slave samostojno, dokler oče živi, ampak jo morajo slaviti skupaj z očetom. Slavo pridejo čestitat slavitelju ne samo sorodniki, ampak tudi znanci in prijatelji. V mnogih hišah pride čestitat slavo nad 100 oseb. Vsakega gosta je treba pogostiti; vsak gost posedi nekaj časa v sobi, kjer sprejema gospodar čestitke. Domači sinovi in hčere pomagajo gospodinji pri postrežbi gostom in tako se otroci navajajo na vljudnost in uglajenost v občevanju.

Kakor vse na svetu, se seveda tudi lepi običaj slave lahko zmaliči v zlo, zlasti v zlo zapravljenosti; marsikaka rodbina štedi mesece in mesece pri potrebnějšíh stvareh, samo da bo slava sijajna in reprezentativna.

Srbi občujejo torej mnogo med seboj že radi praznovanja slave. So pa seveda še drugi vzroki, ki so jih med seboj tesno sklenili. En tak vzrok je bil skupni odpor proti Turkom v dobi turške nadvlade. Pa tudi Srbi v bivši Avstro-Ogrski so bili močno navezani drug na drugega. V Vojvodini n. pr. so živeli skupaj z Madžari, Nemci, Hrvati (imenovanimi Bunjevci in Šokci) in Židi, ki so se od njih ločili ne samo po narodnosti, ampak tudi — kar je bilo večjega pomena — po veri. Če opazujemo življenje, vidimo namreč, da navadno vera še bolj loči ljudi nego narodnost. Razlogi so precej jasni. Ljudje najbolj gojijo družabnost s skupnim praznovanjem praznikov. (Srbska slava je v tem oziru sijajen primer!) Iz družabnih stikov nastanejo rodbinske zveze, svaštva in sorodstva. Različne veroizpovedi in vere pa baš praznikov ne praznujejo istočasno. Verni pristaši katerekoli veroizpovedi tudi ne želijo, da bi njihovi otroci stopali v zakonske zveze z drugo-

verci. Kakor pravoslavni ne želijo, da bi prestopali njihovi otroci radi zakonske zveze v katolicizem, tako ne žele tudi katoličani prestopa v pravoslavlje. Pri muslimanih pa o prestopu v drugo vero skoro ne moremo govoriti; kdor bi se odpovedal veri v Alaha, bi s tem tudi izgubil skoro sleherni stik s svojimi sorodniki. Tako je prišlo, da so bili Srbi tudi v bivši monarhiji predvsem navezani na istoverce. Geslo: »Brat je mio, koje vere bio« je v gospodarskem in družabnem živ-

Prve vaje v orožju.

ljenju sicer razliko vere zelo omililo; premostiti pa pri ogromni večini prebivalstva tega prepada ni moglo, kakor ga tudi drugod po svetu ne more. Če to premišljujemo, nam postane posebno jasno, kako ogromnega pomena bi bilo tudi z državnega stališča v Jugoslaviji, če bi se dosegla verska združitev vzhodne in zapadne cerkve.

Razgovor o družabnosti Srbov nas je tako privedel do tega, da smo morali spregovoriti nekaj besed tudi o verskih razmerah v Jugoslaviji. Ta oddaljitev od predmeta naj se nam oprosti; saj ne pišemo znanstvene razprave, ampak se o Srbih samo pogovarjamo, pogovarjamo o vsem, kar nas pri Srbih zanima.

Druga značilna lastnost Srbov je pa ljubezen do srbstva in do svoje države. Malokateri narod more reči s tako upravičenostjo kakor Srbi, da so si svojo državo zgradili sami iz svoje krvi in svojih kosti brez pomoči od zunaj. Njihova prva dva vladarja: Črni Jurij in Miloš Obrenović sta bila preprosta človeka, ki nista niti brati znala; ta dva analfabeta sta združila kmete na odpor proti Turkom in položila temelje samostojni državi. Zato so Srbi po pravici ponosni na svojo narodno dinastijo. Skoro vsaka srbska rodbina hrani ustna izročila o svojih prednikih, ki so se bojevali s Turki in umirali za krst (križ) častni in svobodo zlato. Zlom turške nadvlade je pomenjal za Srbe

versko in gospodarsko svobodo, pomenjal tudi začetek napredka in soudeležbe na dobrinah, ki si jih je pridobila zapadna Evropa v teku stoletij. Mi nimamo ničesar proti muslimanom, ki so po večini prav pošteni ljudje in ima vsak trgovec in vsak uradnik rad opravka z njimi. Ene stvari jim pa v silni meri primanjkuje: izobrazbe. Muslimani pač niso duševno usmerjeni proti Evropi, ki je s svojo v bistvu vendar krščansko kulturo nositeljica napredka, ampak proti vzhodu. Velika ovira za povzdigo kulturne višine muslimanov je tudi neizobraženost njihovih žensk. Ženske so po ogromni večini analfabetke in ne vedo mnogo o sadovih kulture, ki jih uživajo njihove vrstnice po ostali Evropi. Res je, da je tudi Srbija v mnogem oziru zelo zaostala za ostalo Evropo in da se v teku enega stoletja ni dalo in ne da nadomestiti, kar so Srbi zamudili v štirih stoletjih turške nadvlade. Kultura ne dela skokov. Vendar pa navdaja Srba veselje in zadovoljstvo, če primerja zanemarjenost Macedonije, ki je bila pred 13 leti še turška, z razmerami v onih delih Srbije, ki so že okoli 100 let rešeni Turkov. Ker so si Srbi svojo svobodo sami izvojevali, jo znajo tudi ceniti.

Srbom se mora tudi priznati, da so razmeroma dobri trgovci in — politiki. Že ob času Marije Terezije je bila n. pr. trgovina v Vojvodini predvsem v rokah Srbov. Trgovina in politika sta med seboj tesno zvezani. Uvoz in izvoz iz države je odvisen od tarifne politike. Vsako veliko podjetje čuti prav tako razširitev kakor skrčenje državnega ozemlja, ker se število odjemalcev poveča ali zmanjša. V politiki so imeli Srbijanci (= Srbi iz predvojne Srbije) eno veliko prednost pred južnimi Slovani iz bivše Avstro-Ogrske: imeli so svojo lastno državo, čeprav je bila majna, in so lahko gledali od blizu, kako se kaša kuha. Uspehi in neuspehi njihove države so bili predvsem odvisni od njih samih. Njih finančni minister sicer ni razpolagal z dohodki angleškega finančnega ministra, vendar pa je moral skrbeti, da je spravil skupaj toliko denarja, kolikor ga je bilo treba za državne izdatke. Njih notranji minister je moral skrbeti za red in mir, vojni minister za disciplino v armadi itd. Tako so se Srbi učili najtežje umetnosti na svetu: umetnosti vladanja. Kakor se plavati naučiš samo v vodi, tako se vladati naučiš samo v svobodi. Delo te uči!

Za vsako državo, ki ji očitajo neredne razmere in neumevanje vladanja velja to, kar je rekel Beogradski Dnevnik dne 6. nov. 1921. o bolezni Jugoslavije:

»Lek je zelo preprost: kupite v lekarni gram resnice, dva grama vesti in tri grame poštenja, zmešajte to, pa dajte bolnici piti — in čez nekaj ur bo bolnici bolje in ozdravela bo.«

Kakor povsod, tako bo tudi v Jugoslaviji končno odločal tisti del prebivalstva, ki bo najvestneje gojil omenjene tri leke.

V. Belé.

Ciganka.

(Po Meškovi črtici v knjigi »Mladim srcem« III. zv. stran 60. Priobčeno s pisateljevim dovoljenjem.)

Pozorišče: kuhinja v župnišču. Osebi: Župnik in mala ciganka.

ŽUPNIK (*pospravlja svoje stvari v potni kovčeg; trkanje na vratih*): Stara stvar: kadar hočem od doma, gotovo kdo pride. (*Previdno in brezšumno pospravlja naprej. Potrka glasneje.*) Itak vem, da ne bo odnehal, kdor že je. A se še ne oglasi. Če je res kaj potrebnega in nujnega, bo že še potrkal. (*Potrka v tretje, glasno in odločno. Župnik stopi nevoljen k durim in odpre.*)

CIGANKA (*mala deklica, bosonoga, brez robca, z razpuščenimi lasmi vstopi*): Gospod, ko bi mi dali cikorije!

ŽUPNIK: Kaj naj ti dam?

CIGANKA: Cikorije.

ŽUPNIK: Kaj zaboga boš s cikorijo?

CIGANKA: Kavbo mama skuhala.

ŽUPNIK: Kje pa je tvoja mama?

CIGANKA (*zamahne z rokco, da ji rokavi sežejo do laktov*): Tam spodaj v gozdu. Kavbo bi nam rada skuhala, pa nič cikorije nimamo. Tukaj, glejte, sladkorja sem že dobila, tudi kruha, celo pisank, a cikorije nič. (*Prime predpasnik, ki ga je držala do zdaj z eno roko, z obema rokama, ga razgrne in pokaže svoje zaklade.*)

ŽUPNIK: Kdo pa si ti?

CIGANKA (*zapoje, spremlja lahko tudi na kitaro, ki je za ta slučaj mora nositi s seboj*):

Na svetu sem ciganka.
nikjer mi ni obstanka.
je celi svet moj dom,
je celi svet moj dom.

Ko mamka m' je zibala,
m' je citre v roke dala;
zdaj citrati začnem,
ko družega ne vem.

Po svetu iščem sreče,
nikjer mi ne priteče;
pa tavam noč in dan
sam Bog ve večni kam.

ŽUPNIK (*bolj sam zase*): Ciganski otrok je, dasi prav nič podoben ciganom, in mora beračiti za starše. — Ko bi le vedel, kje je cikorija, pa bi ti jo res dal.

CIGANKA: Pa ste sami doma, gospod? Gospe ni?

ŽUPNIK: Ti, mala, gospe pa jaz nič nimam.

CIGANKA: Ne? Kdo pa vam kuha?

ŽUPNIK: Kuharica.

CIGANKA: Pa je ni doma?

ŽUPNIK: Ne.

CIGANKA: Pa bi vi poiskali cikorijo. Cikorijo moram nekje dobiti, brez cikorije ne smem domov.

ŽUPNIK: Saj dóma nimaš.

CIGANKA: Res, da ne. Pa smo ga imeli. Ob Grabštajnu gori smo imeli bajto. Pa nam je teklo v njo, kadar nam je šel dež. Potem pa se je podrla. Še ubila bi nas skoro bila.

ŽUPNIK: Ta pa je seveda huda, če se vam je bajta podrla. Ali je niste spet postavili?

CIGANKA: Nismo. Nimamo denarja, pravi ata.

ŽUPNIK: In zdaj hodite po svetu?

CIGANKA: Po svetu, tu okoli.

ŽUPNIK: In spiš ponoči na prostem?

CIGANKA: Seveda na prostem. Kje pa? Župan nam noče dati stanovanja.

ŽUPNIK: Veš, vsem pa župan ne more dati stanovanja. — Pa te nič ne zebe pod milim nebom?

CIGANKA: Nič. Pač, včasih, če sem lačna, že.

ŽUPNIK: Pa si dostikrat lačna?

CIGANKA: Včasih. A če bi dobila danes cikorijo, da bi mogla domov.

ŽUPNIK: Pa brez cikorije ne moreš?

CIGANKA: Ne. Mama je rekla, da jo moram prinesiti.

ŽUPNIK: Ali je mama huda?

CIGANKA: O ne. Le včasih, če se malo napije.

ŽUPNIK: Kako?

CIGANKA: Če se malo napije, tedaj je nekoliko huda.

ŽUPNIK: Tako? In ata?

CIGANKA: Ne. Ata ni hud... A če bi mi gospod poiskali cikorijo.

ŽUPNIK: Pa naj bo. Bova pogledala, če kje kaj najdeva.

CIGANKA: O, kako je pri vas toplo!

ŽUPNIK: Za silo že.

CIGANKA: Ko smo mi imeli bajto, smo imeli včasih tudi lepo toplo. Včasih pa nismo imeli drv. Vi jih imate, pa si lahko kurite.

ŽUPNIK: Včasih jih tudi jaz nisem imel in jih nimam.

CIGANKA: Vi tudi? Čudno je to... Ali že imate cikorijo?

ŽUPNIK (*ki je med tem iskal cikorijo po raznih posodah in kositernih škatljah*): Ne še. Ta nesrečna cikorija, kje le je?

CIGANKA: Boste že našli, le iščite. — A koliko bukev imate! Toliko jih še nisem videla in tako velikih. Ali so vse vaše?

ŽUPNIK: Nekaj. Nekaj ne.

CIGANKA: Pa ste to vse prebrali?

ŽUPNIK: Precej vse.

CIGANKA: To ste morali dolgo brati. (*Radovedno ogleduje knjige.*)

ŽUPNIK: Holá, tukaj pa brž bo cikorija!

CIGANKA: Ali jo imate? (*Plane vesela k župniku.*) Glejte, res ste jo našli. Kam mi jo boste pa dejali? (*Razgrne predpasnik, pokuka vanj in ga pomoli pred župnika.*)

ŽUPNIK: V predpasnik da bi ti nasul? Ne! Kaj pa misliš, kakšen bi bil! Čaj, v papir. (*Poišče papir in ga zviije v klobuček.*) Takole, v to ti nasujem.

CIGANKA: Dobro, dobro... Še eno žlico, gospod, prosim; vam bom pa še kaj zapela.

ŽUPNIK (*ji natrosi še nekaj žlic*): Pa bodi, še ...
 CIGANKA (*poje*):

Sirota jaz okrog blodim,
 ubog cigansk' otrok,
 v samoti tihi se solzim,
 kjer čuva me le Bog.

Sprejmite, prosim' vas, med se,
 tako vas rada imam;
 a rekali so mi smeje:
 »Cigan naj bo le sam!«

Zato pa hodim v temni log,
 kjer ptički žvrgole;
 tam zabi tuge in nadlog
 užaljeno srce...

Lepa hvala! Zdaj pa pojdem kar domov. Lepo je pri vas, a bom morala
 hiteti, da me mama ne bo kregala.

ŽUPNIK (*položi ji zavitek v predpasnik*).

CIGANKA: Bog lonaj! Z Bogom, gospod!

ŽUPNIK (*ji odpre duri*).

CIGANKA: Srečno gospod!

ŽUPNIK: Srečno hodi! (*Gleda za njo, ko je odšla*)... Ubogi ciganski
 otrok! Pomiluje te marsikdo... In vendar — bogatejša in sreč-
 nejša si v svoji mladostni naivnosti in nedolžnosti nego večina
 nas odraslih... Varuj te Bog na vseh tvojih potih!...

ZASTOR.

Rado Bednarik.

Spomini.

Grobovi tulijo...
 Šume in tulijo razpokani
 kot nenasitna žrela, zevajoča
 v polnočni mrak... kaj hočete od nas?

NARODOVA kultura! To je tista beseda, ki otepljemo z njo, ne
 da bi vedeli, kaj pravzaprav pomeni. Kulturen je že današnje dni
 vsak, ki zna lepše kravato zvezati in el-kati ob koncu besede. Smo že
 taki, da nas videz le prerad preslepi, da nam ni dano gledati čiste
 resnice.

Če bi se odprli grobovi in bi vstali iz njih možje, ki so gradili
 slovenskemu narodu njegovo kulturo, bi drugače rekli. V globinah
 ljudske nepokvarjene duše leži skriti zaklad narodove kulture, ki je
 druga pri Francozu kot pri Nemcu in ta spet različna od italijanske
 ali slovenske. Vsak narod ima nekaj lastnega, česar sosed njegov nima;
 globoko je to pogreznjeno v notranjščini; klilo pa je od prvega dne
 narodovega rojstva, nešteto duhovnih struj in zgodovinskih vplivov
 je izoblikovalo ta dragoceni zaklad narodove kulture, ki se danes
 marsikje daje otrokom in tujcem v zasmeh.

Po dragocene školjke v morskih globinah morajo potapljaji. Po
 ljudski zaklad morajo pa možje, ki jih rodijo matere le v zarjah ve-
 likih dni. K solncu morajo dvigniti potopljene zaklade, da se zaiskrijo
 v čarobni luči. Ti možje so tisti, ki vstvarjajo narodu njegovo zgo-
 dovino in veličino. Nevidno snujejo in šele potomci uživajo plod
 njih dela.

Tudi mi, majhni, smo imeli take ljudi, ki jim gradijo naši mogočni sosedje Panteone in mavzoleje.

Imeli smo ljudi — v poljani cvet,
imeli smo jih — vrhu gore hrast.

Gallusa slavi svet; »Ecce quomodo moritur iustus« (glej, kako umira pravičnik) je njegov spev, ki se od vseh strani sveta zliva v presunljive akorde. In vendar je to ponižni Jakob Petelin tam nekje od idrijskih grap. Pa Janez Svetokriški, pridigar veseljaških Vipavcev in mož debelih foliantov. Sosed njegov je Bavčer iz Sela, prvi goriški zgodovinar. Raz okno hiše na vogalu Stolnega trga in Raštelja je oznanjal luteransko vero Primož Trubar. Še kriva vera je postala

orodje v rokah božje previdnosti, ki nam je po njej poslala slovensko knjigo. Za temi starimi so dvigali zaklade mlajši. Dolga vrsta jih je tudi na naši revni in trpeči zemlji: Rutar, Vilhar, Lampe, Gregorčič, Erjavec, Mahnič in še drugi, ki so klesali poteze na obličju našega naroda. Izmučenim je padlo dleto iz rok in so prestali...

Ljudstvo, ki ne časti spomina svojih mož, ni vredno, da jih ima. Ne, da bi zažigali mrtvim sencam kadila in umirali ob spominih na može tvorce! Spomini na nje so nam potrebni, da vzremo njih znojne obraze in sklonjene hrbte pri delu; da se jim zahvalimo za dvignjene zaklade in da ob spominih na trud potapljačev bolj vzljubimo same sebe, ki smo delo umrlih rok. In nemalo tudi zato, ker je kri mrtvih velikanov seme bodočih rodov...

Da se na tole spomnimo, naj bodo ti blede »Spomini« naših goriških mož.

Valentin Stanič.

1. Valentin Stanič.

Poldrugo sto let je od tega, kar je Bodrež nad Kanalom dal Goricanom Valentina Staniča. Pod Cerovščokovo streho je bil rojen 12. februarja l. 1774. mož, ki je pričetnik narodnega življenja v goriški deželi. Pokojni Levec je dejal v Staničevem življenjepisu o tem znamenitem našem možu tole: »Staničeva vse obsegajoča delavnost za goriške Slovence je neizmerno znamenita in plodonosna.« V obliki prikupnega kramljanja je pisatelj Joža Lovrenčič opisal Staniča v »Cerovščkovem gospodu« v podlistkih »Goriške Straže«. Kaj pravijo življenjepisci o njem?

Na praznik sv. Treh kraljev so Staniča posvetili v Solnogradu za duhovnika. Najprej je kaplanoval na Banjšicah. Pa ni bil le pridigar in spovednik. Ustanovil je Banjškarjem šolo. Ker niso imeli tedaj še tiskanih knjig za slovenski pouk, je nekega dne primahal iz Gorice domov s težkim oprtnjakom. V njem je bila ročna tiskarna. Sam je spisal knjige, jih stiskal in iz njih poučeval stare in mlade. Pouk ni

bil le v branju in pisanju. Po vsem Kanalskem je učil tudi umnega kmetovalstva. Ko je bila sila in potreba je bil pravi ljudski tajnik. H »Cerovščkovemu gospodu« se je vse zatekalo po svét. Ko je šel z Banjšic so ljudje jokali za njim. Veseli so ga pa bili Ročinjci, ki jim je vikaril 9 let. Sezidal jim je šolo, ustanovil drevesnico, zidal moštove, zdravil živino, cepil koze, lazil po hribih, poučeval v materinščini, tiskal in zastonj razdajal slovenske knjige ter grobo svaril svoje farane pred hudičevimi zanjkami.

Leta 1819. je postal Stanič kanonik v Gorici. Tu je šele pokazal, kako zna delati za bližnjika. Ustvaril je iz nič gluhonemnico; ustanovil prvo slovensko knjigarno v Gorici. Ko je postal višji šolski nadzornik je marsikaj storil za slovenski jezik in slovensko knjigo, kar ne bo nikjer opisano. Ničesar se ni ustrašil. Do samega cesarja se je obrnil. Lotil se je pa tudi vsakega dela. Drva je cepil; ko je prišel od kora iz stolnice, je začel doma kaj zidati ali tesati; pri miru pa ni bil nikoli.

Pri enem takem opraviu se je prevzdignil in moral v postelj. Ni več vstal. 73 let star je umrl 29. aprila 1847.

Spomin na tega moža, ki je bil Goričanom vse, ko so najbolj potrebovali vodnika in učitelja, naj spominja in vodi k ljubezni do dela za bližnjika in narod!

Prisilna poroka.

(Dramatski prizor po Gregorčičevi pesmi).

Pozorišče: Soba ali dvorišče.

OČKA *sedi na stolu in kadi iz pipe; star je in zamišljeno gleda pred se.*
HČERKA *pride in pogleda od strani proti očki, pokaže nanj s palcem čez ramo in pripoveduje ljudem zelo važno, s smešno, neprisiljeno naivnostjo:*

Očka moj pa že je sklenil — očka moj,
da ta pust me bo oženil — očka moj;
mene pa ni nič poprašal — očka moj,
na svoj sklep se je zanašal — očka moj.

Moder mož je ko minister — očka moj; *(se potrka po čelu in potraplja očko po rami, ko je stopila bližje k njemu)*

sklep pa ta ni bil prav bister, — očka moj! *(se prestrašena umakne, ko jo oče jezno pogleda in grozeče napol vstane, ter pristavi, da bi ga potolažila):*

Očka sama pač modrost je, — očka moj, *(Očka prikimuje.)*
in ljubezen res slepost je, — očka moj; *(Očka odkimuje.)*
a čeprav ljubav je slepa, — očka moj, *(Očka prikimuje.)*
le ljubav naj zakon sklepa, — očka moj. *(On nevoljno od-
majuje.)*

Očka zase ste se ženil, — očka moj, *(Očka v zadregi cinca z glavo.)*

zase zakon vsak bo sklenil, — očka moj. (*Očka odkima odločno.*)

Vi o zakonu svetujte, — očka moj: (*Očka prikima.*)

ženina mi ne vsiljujte, — očka moj. (*Očka jezen plane proti njej.*)

Bog porok prisilnih neče, — očka moj,

v takih zakonih ni sreče, očka moj! (*Mu je poredno s uporno žugala z roko, vedno bolj glasno poudarjala svoje besede in se pred njim v strahu umikala; oče jo nažene s svojo pipo.*)

Za oddih.

Svečnica. Pri nas doma smo vedno imeli spravljeno blagoslovljeno svečo. V predalu je ležala zavita v višnjevi papir. Kadar je kdo v sosesčini umiral, smo svečo posodili. Naša mati je bila pa nevoljna in je vključ dobrosočnosti zamrmrala: »Še žegnane sveče nimajo!« Poleti, ko je divjala nevihta smo vžgali žegnano svečo. Mati, ki ni mogla prenesti bliska, je zrla nepremično v plamenček in premikala rožnivenec v rokah. Nihče nas ni poučil o simboličnem pomenu sveče in vendar nam je njen plamen jasno pričal, da molitev oblake predere.

Ne bodi malosrčen! To je prvi klic žegnane sveče. Čemu bi se bal naravnih grozot? Res je, da je človek pred njimi brez moči — a vendar je Bog oni, ki ima v oblasti strele in točo. Brez Njegove volje ti ne bo padel niti las z glave!

Bodi močan v veri! Simeon je imenoval Dete božje »Luč«. Brez te luči bi bila naša življenska pot temna in negotova. Človeštvo hrepeni po luči. Bili so in so še rodovi, ki časte solnce kot boga in vendar vemo, da je celo solnce v primeri z vesoljstvom le majhen plamenček prav majhne svetle. Žegnana sveča je simbol onega plamena ljubezni, ki bo otajala človeštvo, čeprav ponekod še sedi v senci teme in zmot.

Kadar nam besni nevihta v duši, takrat si prižgimo »blagoslovljeno svečo« — oživimo svojo vero — in grom strasti se bo umiril, bliski nesreč bodo prenehali. Ta pomen ima žegnana sveča.

Razmišljenost. Janez Koren, univerzitetni profesor na Dunaju, je bil povsod znan radi svoje naravnosti epične razmišljenosti. Nekoč se vrača iz univerze s pimom v roki, ves v skrbeh. Sreča ga njegov prijatelj in povpraša, kaj mu neki je. »E, dragi moj,« pravi Koren, »veš, koliko Janezov Korenov je na Dunaju? V tem nemškem mestu? Trije!«

»Kako pa to veš?«

»Poglej!« nadaljuje Janez Koren in pokaže prijatelju pismo. »Tukaj je Janez Koren,

ki piše nekemu drugemu Janezu Korenu — in jaz, ravno trije smo.«

Prijatelj vzame pismo in hitro reši uganke. Pismo je pisal profesor Janez Koren, mesto naslova, komur je bilo namenjeno, je iz zamišljenosti napisal svoj naslov in — o višek zamišljenosti! — ko je pismo prejel, ni spoznal svojega pisma.

Učenjak in tat. Učenjak de Molières je bil priprost in reven mož; brigal se je le za Deskartov filozofski sistem; sluge ni imel in ker tudi drvi ni imel, je radi mraza študiral v postelji.

Nekega jutra nekdo potrka na vrata:

»Kdo je?«

»Odprite mi!«

De Molières povleče trak in vrata se odpro. Učenjak niti pogleda ne novega prišleca, le vpraša ga:

»Česa želite?«

»Dajte mi denarja!«

»Denarja?«

»Da, denarja!«

»Oho, razumem, razumem vi ste tat?«

»Tat ali ne, potrebujem denarja.«

»Prav res ga potrebujete? Pa poiščite si ga tam noter!« In mu pokaže na hlače. Tat stika po žepih.

»Tukaj ni nikakega denarja.«

»Denarja ne, pa moj ključ dobite v hlačah.«

»Dobro. In kaj s ključem?«

»Pojdite k pisalni mizi, odprite...«

Tat hoče odpreti prvi predal.

»Pustite, tam so moji papirji. V drugem predalu dobite denar!«

»Tukaj je!«

»Kar vzemite. Zaprite predal!« Pa tat je že zbežal.

»Gospod, zaprite vrata za seboj! O joj, joj, pustil je vrata odprta... Vražji tat! Sedaj naj v tem mrazu vstanem, da zaprem vrata. Hudobni človek!«

Učenjak skoči s postelje, zapre vrata in se zopet spravi pod odejo k svojim knjigam in niti spomni se ne, da kosila ne bo, ker ni več denarja.

Chamfort.

Lojze Belokranjski:

Mara in Malka.

I.

»Pozor!« je zaklical postajni načelnik, »vlak prihaja...«

»Srečno, Malka! Bodi zdrava, sestra in se nam zopet kmalu vrni, veš, da te imamo radi.« Plutov Tone je podajal roko sestri, ki je odhajala v mesto v službo.

Tam ob ograji je ihtela v robec stara žena, Mahdička: »Mara, ne žali bolne matere, ne mōri slabotnega očeta, ne hodi, vrni se...«

»Mati, samo za nekaj dni grem, da vidim, kako je v mestu, pa se vrnem.«

Objela je mater in skočila na vlak.

*

Žalostna je bila Malka; prvič gre od doma v tuji svet, v mesto.

Pred dvema letoma ji je umrla mati. Oče je bolehen in ima še nedoraslo deco. Kje naj dobi kruha? »Zdaj ti, Malka, potem Polde, potem Lojze... drug za drugim. Taka je naša usoda, ker smo ubogi. Pa, hči, pomni: v mestu ni domačnosti, ni sočutja. Tujina je zahrbtna, tujina je laž. Izkusil sem to... A ti si dobro dete, zato bo Bog s teboj.«

Tako se je poslavljal oče od Malke.

Marini roditelji žive v božjem miru in blagoslovu. Mara, edinka, jima je edina sreča, draga kakor življenje. Toda nenavadno je za hrepenela: v mesto, v mesto...

Oče jo je rotil, mati prejokala noči ob njeni postelji: »Ne hodi, Marica, edinka — ne pusti naju sama!«

Mara je bila ogenj, ki ga ni mogla pogasiti domača hiša.

Vlak je zažvižgal.

Maro je zbolelo. Ko je videla mater ob ograji plakajočo, je prvič začutila, da ni prav storila: zapustila je priletnega očeta, bolno mater, ki jima bi morala biti zaslomba v starih dneh.

Burno je planila k oknu in zaklicala: »Z Bogom, mati, kmalu se vrnem.«

Vlak je bežal, glej, za ovinek hiti, še en pogled skozi okno k materi — vlak je odhitel; matere ni več, doma ni več... Padla je zavesa — Mari je padel kamen na srce, težak kakor rakev...

Plutova Malka, ubožica, je slonela v kotu mirno in brez besed.

Vlak pa je bežal, neizmerno bežal...

* * *

Leto je zašlo.

Mara sedi v mračni, zaduhli sobi v podstrešju med mladimi šiviljami in šiva. Šiva od zore v noč in še naprej; globoko je sklonjena nad obleko: jo umerja, urezuje, vbada, razdira... najprej in naprej.

Mara ni več Mahdičeva Marica. Zdrava, sveža kakor jutranja zarja nad poljem, je odhajala. Ni je več mladosti v njenih licih, ni več odkritega nasmeha, ni več zdravja. Bledost in mračnost je legla na njena lica.

Mati jo je rotila: »Pridi za božič, tako težko te čakava z očetom. Stara sva in ne moreva za teboj.«

Mara ni čula. Ni se več zbudil v njej tisti glas, ki ga je čula ob slovesu: ne žali matere, ki te ljubi...

Mrzla, tuja ji je bila materina beseda. Ni ji več segla v srce.

Tovarišice v sobi so se ji čudile:

»Kaj ti je, Mimi, da si tako mračna? Ali te je on žali? Pusti ga grdeža, brezsrčneža! V ustih ima sladkobo, v srcu je — lažnik: nas vse je nalagal. Trpele smo tedaj, ker smo bile varane. Toda od onih dni ne verujemo nikomur več.

Vpisale smo se v Marijino družbo in tam je odslej naše življenje; tam smo brezkrbne kakor otroci in pojemo v sreči in smo si sestre v delu in ljubezni... Mimi, pusti ga, pridi k nam!«

»Ah, ne govori mi, Nada! Ah, nič, nič, nič ni rekel. Ivan je dober fant. Vzel me bo, saj mi je zatrdil.«

»Hm, zatrdil. Meni je tudi, Slavici tudi, Ljubici tudi... vsem. Ne poglej ga več...«

Trka.

»Naprej!«

»Sladka gospica Mimica Mahdičeva — je tu?«

»Da, tu sem. Oh, on, on! Pisal mi je, dragec, pisal.«

Moja Mimi!

— — — — —
— — — — —
Pusti torej službo in pojdi za menoj! Ob 8h te bom čakal na postaji. V daljno mesto se bova odpeljala in živela srečno, srečno...

Ves Tvoj Ivan.

*

Mara! Kam bežiš? Bolna mati te zove, priletni oče te čaka — rad bi te videl, predno umrje, zdravo, čisto...

Mara, čuješ, postoj!

Vrni se, vrni se, predno gre solnce na zaton...

Mara ne čuje, vlak jo je odnesel v daljno mesto...

(Dalje prihodnjič.)

Z. M.

„To je moja solza...“

človeškem življenju, — ki o njem pravijo, da je le pot s solznega sveta v večno srečno rajsko domovino, vožnja pa lep cilj — so nekake postaje. Nekatero kar preidemo, nekaterih se že v poznih letih radi spominjamo, na nekatere postaje — na ta ali oni dogodek pa mislimo z bridkostjo v srcu: Postaje sladkosti in bridkosti v mladosti . . .

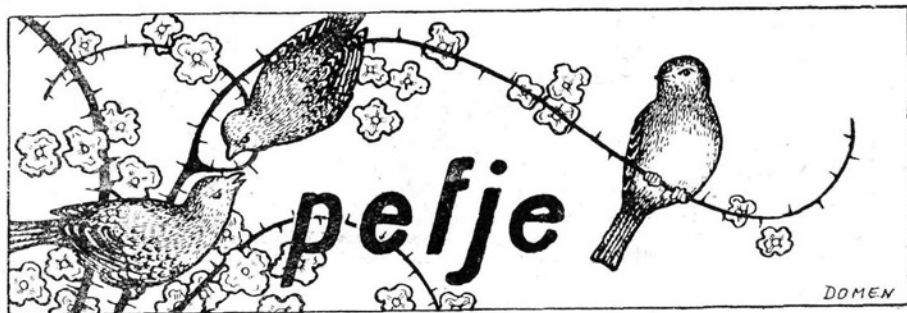
Nekoč, kot tretješolec, sem pozabil na dolžno ljubezen do matere. Kot dečki teh let smo se omagovali in poskušali svojo moč. Kakor po navadi, sem bil jaz kot slabič koj na tleh. Hudo mi je bilo, da nikdar nikogar ne morem »vreči«. To je moj deški ponos tako užalilo, da sem se izpozabil in storil nekaj, česar se bom kesal, dokler bom živ: razžalil sem mamo, do smrti sem jo razžalil. Zona me obide vselej, kadar na to pomislim . . .

Pisal sem mami, da naj bi me bila rajši — vrgla v Sočo, ko sem imel dve leti, kakor pa da me je vzredila tako slabotnega.

Kmalu po tem dejanju, komaj sem pismo oddal, sem se že bridko kesal. Bal sem se maminega odgovora. Ko sem pismo prejel, si ga nisem upal odpreti, tako sem že slutil vsebino. Končno sem se le ojuščil. Drugih, navadnih poročil v pismu še skoraj videl nisem; bliskoma sem našel ono mesto, najbolj boleče:

» . . . Vem, da sem kriva, pa vendar, vendar — kako bi pač mogla storiti kaj takega, moj ljubi otrok! Ko bi ti vedel, koliko sem se trudila, da sem vas vzredila. Korenje sem v jeseni izpod snega pulila, da sem doma, dodavši peščico moke, skuhala borno kosilce. Res, da ste, zlasti pozimi, večkrat za zajtrk bili v postelji (ker je bilo zunaj mraz in ker so »bele muhe letale in sirkov kruh pometale« ter vam zato nisem imela kaj dati), za večerjo pa ste šli spat. Tudi me je večkrat bolelo srce, ko ste čez dan odkod pritekli: »Mama, lačen!« pa sem vas morala odpraviti, češ: »Dete moje, vem, da si lačen; pa vidiš, ko nič nimamo pri hiši . . .« Vem, da sem kriva, pa ne sama vsega. Vi otroci še ne razumete. Zato, ah, ne delajte mi žalosti na starost. Ali sem to zaslužila, moj Bog . . . »

Za temi besedami je bila na pisemskem papirju lisa kot da je nekaj kanilo nanj. Okoli lise je bilo nekaj zapisano. Oddaleč je bilo to podobno glavicici marjetice. Pogledam bolje in berem okrog lise in na desno od nje besede, zapisane s trudno, *okorno roko: »To je moja solza« . . . Mami je pri pisanju solza kanila na papir.

Vinko Vodopivec.

Zbirke slovanskih narodnih pesmi.

V drugi številki lanskega leta smo ugotovili, da so bili med Slovani lužiški Srbi prvi, ki so imeli znanstveno urejene zbirke narodnih pesmi in smo omenili mimogrede še Slovake, Poljake in moravske Čehe. Oglejmo si danes najprej, našo jugoslovansko pesem in glavne može, ki so si stekli posebne zasluge za urejene zbirke narodnega blaga. Jugoslovani imamo Franja Kuhača, kateri je leta 1878. stopil v javnost s svojo zbirko: »Južnoslavjenske narodne popievke«, ki obsega 1600 številčk. V tej zbirki so slovenske, hrvatske, srbske, bosansko-hercegovačke in bolgarske narodne pesmi. Nekaj posebnega so Stevo Mokranjčevi rukoveti srbskih narodnih pesmi, res pravi biseri jugoslovanske glasbene literature. — Dr. V. Žganec je izdal leta 1924. I. del zbirke »Medumurskih pučkih popijevaka«. Prvi del vsebuje 638 narodnih pesem. V drugem delu bodo objavljene medumurske nabožne narodne pesmi. Slovenci imamo veliko nabirateljev. Omenim naj v prvi vrsti našega sorojaka ranjkega župnika Ivana Kokošarja, ki je nabral 752 slovenskih narodnih pesmi. Fran Kimovec (prekmurske), O. Dev, Bajuk, Janko Žirovnik, Švikaršič, Rihard Orel, Fr. Ferjančič, Fran Kosi itd. Od drugih Slovanov, ki delujejo na tem polju ima največ zaslug Ludvik Kuba, ki je v svoje velikansko delo »Slovanstva ve svych zpevech« sprejel tudi slovenske, srbske in hrvatske narodne pesmi. Veliko delo je izvršilo tudi goriško »Cecilijansko društvo«, ki je izdalo več zvezkov nabožnih slovenskih narodnih pesmi, nabiratelji in harmonizatorji so večinoma Ivan Kokošar, Ivan Laharnar, Danilo Fajgelj, Miha Zega in drugi.

Oglejmo si še tozadevno rusko slovstvo. A. V. Finagin našteva v svoji knjigi »Ruskaja pesnja« (1923.) sto in osem velikoruskih zbirk narodnih pesmi. To je gotovo visoko število, zlasti ako ga povečamo z maloruskimi zbirkami. Toda večina zbirk je neznanstvenih in pesmi so več ali manj ravno iste. Znanstveno visoke vrednosti so šele zbirke: M. Stahoviča (1851.), Meljgunova (1879.) in Palčikova (1888.). V tej dobi je »rusko zemljepisno društvo« ustanovilo posebno komisijo za nabiranje ruskih narodnih pesmi. V tej komisiji so bili zbrani izredno sposobni učenjaki kakor n. pr. T. I. Filipov, M. A. Balakirev, S. I. Taneev. Ta komisija jih ni samo nabirala, ampak je tudi izdala štiri zvezke »Pesmi ruskega naroda«. Posluževali so se pri nabiranju naprevov v izdatni meri tudi fotoografa, zlasti gospa Lineva in Grigorjev. — Vsekakor so Rusi v zadnjih 25. letih na tem polju veliko delovali

in tudi na eksakten in znanstven način — a vendar so v razmerju z ogromnim bogastvom ruskega naroda le malo gradiva obdelali. Temu so vzrok silne težkoče pri zapisovanju ruskih narodnih melodij. Ruska pesem, kakor jo narod goji, je pravi fenomen v narodni glasbi, je melografična uganka, ki dosedaj še ni popolnoma razrešena. Tudi če pustimo na stran še ne čisto rešena vprašanja ritma, mere, arhitekture in lestvice, je ruska pesem kot akustičen pojav nekaj popolnoma različnega od pesmi drugih narodov. Ruska narodna pesem namreč ni pojedini ljudski napev, kakor pesem drugih narodov, ampak večglasna skladba na podlagi stoletnih tradicij, več ali manj improvizirana. To je zbor slobodno pojočih in več ali manj samostalnih glasov. Dolgo je trajalo predno so Rusi spoznali, da je jedro ruske pesmi večglasni zbor. Več o tem se dobi v razpravi Ludvika Kuba »Pregled slavenske melografije«. Sv. Cecilija, 1924., zvezek 5. Po tej razpravi so posnete tudi pričujoče vrstice.

Veliko manj pa je obdelanega gradiva glede narodne instrumentalne glasbe. Narodne plesne in koračnice je izdal v že prej omenjeni zbirki »Južnoslovjenske narodne popijevke« Franjo Kuhač in v novejšem času veliko deluje na tem polju profesor F. Kolesa v Lavovu.

Da končamo z našo domačo narodno glasbo moramo še omeniti izvanredno zanimivo delo profesorja Marka Bajuka v Ljubljani. Že skozi štiri leta se nadaljuje v glasilu »Pevske zveze« v glasbenem listu »Pevec« v vsaki številki: »Narodna pesem v sekiricah«. Tu je natančno zabilježena vsaka slovenska narodna pesem, ki je bila kedaj tiskana od prvega začetka naše glasbene literature pa do današnjega dne, bodisi v zbirkah, ki so navedene z vso vsebino — bodisi posamič v katerikoli prireditvi, vokalno ali instrumentalno.

Kakih pesmi naj se poslužujejo okr. pevovodje za skupne nastope?

(Te vrstice naj bodo odgovor na tozadevna vprašanja nekaterih gg. okrožnih pevovodij.) Imamo pesmi, ki so ustvarjene kakor nalašč za kvartet, oktet, za šibak zbor in imamo tudi take, ki so prikladne v prvi vrsti za večje zборе. Za skupne nastope naših zborov zbirajmo daljše, mogočne, a ne pretežke pesmi. Kaj in koliko zmorejo posamezni zbori v okrožju, to mora vedeti najboljši okrožni pevovodja sam in zato naj tudi sam izbere primerno pesem. Kratke pesmice navadno niso prikladne za veliki zbor; čim večja je skladba, tem večji mora biti aparat za izvajanje. Da ne pride nobeden pevovodja v zadrego glede izbire primernih pesmi, nam jamčijo razne naše zbirke.

Vzemimo v roke Aljaževo Slov. pesmarico in že v njej dobimo razne take pesmi: A. Foerster: Naše gore, A. Nedved: Naša zvezda, Nazaj v planinski raj; H. Sattner: Opomin k petju, Nazaj v planinski raj itd. — V »Pevčevih pesmaricah« dobimo tudi dokaj primerne: Stanko Premrl: Raj, V Korotan, Slov. zemlja, nadalje: E. Adamič: Tožba, (ki naj se poje glas nižje), Molitev pastirčkov (za jako dobre zборе), Jos. Klemenčič: Oj pogled te, ptičke, M. Hubad: Gor čez jezero, V. Vodopivec: Noč na Adriji in druge. — Pesmi iz Slov. pesmarice so se izvajale pri nas že mnogokrat in marsikje, a nič za to; učinkovale bodo tudi danes in niso pretežke niti za šibke zборе. Naštete pesmi so mešani zbori. Moški zbori naj se poslužujejo kar Pesmarice Gl. Matice in obeh Aljaževih pesmaric.

Telovadba.

Telovadni tečaj se bo vršil za telovadce od 31. t. m. do 2. febr. v Gorici. Vsak odsek je dolžan poslati na tečaj načelnika ali njegovega namestnika ter kriti (za nepremožne) popolnoma ali deloma oskrbo za tri dni (50 lir). Denar in prijavo je treba poslati do 27. t. m. Pr. zvezi.

Telovadni tečaj je velike važnosti za naše odseke, ker se bodo na tečaju vadile: proste vaje, poveljevanje, redovne vaje, skupinske vaje in deloma orodna telovadba. V večerih urah pa bodo predavanja o organizatoričnem vodstvu odsekov ter o terminologiji. Tehnično vod-

stvo tečaja je poverjeno Zveznemu vaditelju Kolavčiču in vaditeljem drju. Kacinu, Fr. Budinu in Ferfolji. Udeleženci naj prinese s seboj *telovadno obleko!*

Občni zbor telovadnega oddelka se bo vršil med tečajem in sicer v pondeljek zvečer z dnevnim redom: a) otvoritev, b) poročila odbora, poročila odsekov, c) predlogi, d) volitve, e) slučajnosti.

Zastopniki odsekov naj pridejo s poročili!

Na Svečnico zvečer se bo vršila zaključna akademija.

Na svidenje! Bog živi!

Nasveti.

Skrb. — Takole pišeš: »Predpust se bliža. Veste, kakšna je mladina: Zabave hoče in pete jo srbé. Kaj naj jim nudim za predpust, da jih odvrnem od plesnega norenja?« — Veš kaj naredi? Ta mesec jih še posebno zaposli z društvenim delom. Pomnožite število pevskih in telovadnih vaj, odprite knjižnico, prireajte društvene večere in pri prvem sproži vprašanje: »Kdo letos ne bo plesal?« Povem ti, da so ponekod zgledi in prepričevalne besede preprečile že nešteto pustnih norosti. Na uho ti povem, da so nekateri društveniki in društvenice, ki so bili sicer strastni plesavci, napravili stavo, da se letos ne zavrte. Posebno nevarni so nedeljski popoldnevi; vsako nedeljo popoldne napravite kratko šaljivo prireditev, če drugega ni mogoče vsaj par pesmic in kak kuplet, ki jih izda Prosvetna zveza. Za telovadne akademije je ta čas prav zelo primeren. — V zadevi plesa bodi energičen: komur je več za harmoniko in ples, kot za lepo petje in telovadbo, naj gre v božjem imenu iz društva! Škoda ga ne bo!

I. R. v M.

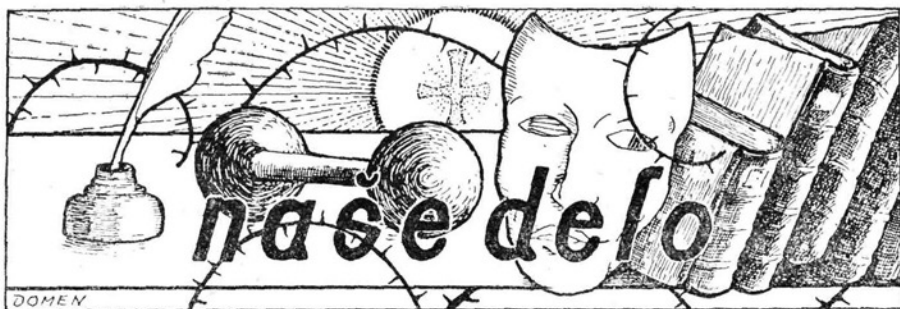
Napadi. »Nasprotniki nas psujejo, norčujejo se iz članov, češ: »farški podrepaniki« ste, razkol delate itd. Nekateri člani so izpostavljeni neprestanim napadom. — Čuješ, prijatelj! Pustimo jih v miru! Saj ti je znano, da najbolj laja privezan pes — a boje se ga le otroci! Le ponosni bodimo na to,

da smo člani krščanskih društev! Tudi oni bi bili radi ponosni, pa ne vedo na kaj. Jezi jih naš pokret — zato besne in bruhaajo iz sebe notranjo gnilobo. Privošči jim dober tek!

H. L. v S.

Odstop. »Upam, da se na občnem zboru rešim sitnosti društvenega predsednika. Odbor je obstajal le na papirju, vse delo je slonelo na meni.« — Dragi Jože! Veš kako poje hrvaška pesem: »Sramota je takome junaku, podignut se, ne pogodit cilja!« Da, sramota za fanta, ki bi vsled ovir pustil pot do cilja! Pomisli, kaj bi bilo, ko bi bili vsi tvojega mnenja? — Čim težja je pot do cilja, tem lepši je cilj! Zakaj bi ga prepuščal drugim, ko ga sam lahko dosežeš! J. H. na C.

Društveni večeri. »Škoda, da nimamo priprave tvarine, ker sicer je misel prosvetnih večerov zelo potrebna.« — Tvarine pa res ne manjka! Prepričan sem, da gotovo vsi člani ne prečitajo »Čolniča« doma. Kaj ne bi bilo primerno, da bi ga čitali skupno pri društvenih večerih? Koliko je pa še druge tvarine! Vzemite »Gospodarsko čitanko«, »Socialno čitanko«, Grudnovo zgodovino, Nauk o lepem vedenju, življenjepise naših mož, ki jih bo priobčeval »Čolnič«. Seveda je treba, da se eden preje pripravi. Ni šment, da ne bi znali zraven zapeti še par pesmic in spregovoriti kakšno za »špas«! Domači naj bodo taki večeri; čimbolj bodo domači, tembolj bodo privlačni!

Zveza.

Sveže delo naj začne v našem prosvetnem gibanju. Redni društveni večeri naj postanejo sočnata hrana vsakemu društvu. Žrtve za krščansko prosveto naj bodo slehernemu v ponos. Prosvetni sklad bodi stalna skrb vseh prosvetnih delavcev. Ne pustimo, da bi nas pretekli čas; mi ga prehitimo!

Pregledne pole je dolžno vročiti vsako društvo koncem meseca okrožnemu tajniku, ki jih sporazumno s predsednikom dopolni in takoj pošlje zveznemu tajništvu. Proti društvom, ki bi redno in točno ne pošiljala evidenčnih pol, bomo strogo postopali! Poznati se moramo, potem si bomo še le uspešno pomagali!

Kaj naj hrani vsako društvo? Pripravljene naj ima vedno naslednje listine: zapisnik ustanovnega občnega zbora, imenik odborikov, seznam članov, izvod pravil ter prijavno polo za oblastva. Nemarnost utegne biti usodna!

Za predpust pripravlja Zveza primerne kuplete. Ko bodo natiskani, objavimo ceno in oceno.

Zgled discipline. O priliki gospodinjskega tečaja so udeleženske obljubile, da bodo za božič poročale o delu za dekliške krožke. In res! Za praznike je tajništvo prejelo 31 odgovorov! Bog živi zavedna dekleta!

Nova društva, ki jih je sprejela Prosvetna zveza, so naslednja: Cezsoča, Studeno, Renče in Dolje.

Predavali so gg.: Rustja na Gorjanskem, Bednarik v Renčah, Terčelj v Ajdovščini, ga Glaserjeva v Vrtojbi in zvezni predsednik na Ustju.

Skioptikon. Navodila glede nakupa daje g. Joško Bratuž, Via Ponte Isonzo 3.

Za »Prosvetni sklad« so darovali: Podgora 100 L 70 st.; St. Mauer 2 L; Idrija ob Bači 15 L; Podsobotin 1 L; Idrija 45 L; Sv. Lucija 5 L; Pliskovica 16.50 L; Livek

1.50 L; Col 1 L; Breginj 35 L; Lom 69 L. Gorica. — Poslovilni večer J. K. 30 L; g. Rafael Tratnik 20 L; g Val. Pirc 5 L; Lokovec 30 L; Sovodnje 41 L; Drežnica (Ljudska posoj.) 40 L. — *Dolenje pri Planini:* Gomizelj M. 2 L; Čermelj Fr. 1 L; Kete M. 1 L; Kobal J. 1 L; Štrancar I. 5.40 L; Štrancar M. 1 L; Kete Fr. 2.10 L; Stopar Fr. 1 L; Leban A. 80 st.; Fikfak K. 1.10 L. Skupaj 17 Lir; Col pri Vipavi 71 Lir. Živel! posnemovalci!

Novoletni dar »Našemu čolnič« so poslali: Lokovec 44 L; Miren: člani 83 L; Zadruha 50 L; Renče 3 L; Tolmin (okrožje) 60 L; Podgora: Bandelj Jožef 2 L; Hvala Konrad 1 L; Brezigar Marijan 1 L; Klavčič Stanko 1 L; Bandelj Jušt 2 L; Hvalič Jožef 1 L; Kristančič Marij 1 L; Trpin Peter 2 L; Stanič Zorka 1 L; Stanič Stanko žpk. 2 L; Petejan Andrej 1 L; Kogoj Mirko 1 L; Gomišček Anastazija 1 L; On. Del - Pin Luigi 1 L; Stanič Boris 1 L.

Bog plačaj vsem blagim darovalcem in nabirateljem tisočkrat!

POTOVALNE KNJIŽNICE morajo do srede februarja vrniti vsa društva!

Prosvetni sklad čaka darovalce! *»Naš čolnič«* potrebuje agitacije! *Na delo!*

Dekliški oddelek prinaša vsem krožkom novoletno voščilo. Želi, da bi jih l. 1926. še bolj navdušilo in poživilo njih delo na kulturnem polju.

Odbor opaza, da prihaja na oddelek zelo pičila korespondenca. Zatorej krožki, več stikov z oddelkom!

Sklepi zadnje seje: Priglasil se je novoustanovljeni krožek v Zaloščah in Lokovcu. Naši krožki se precej gibljejo in pridno delujejo.

Pri odborovih sejah se vedno pretresa misel, kako dvigniti in izobraziti naš naraščaj. Ako hočemo, da trta obrodí bogat sad, jo moramo že zgodaj cepiti in obrezovati. Zato moramo skrbeti me dekleta. Naj nobeden krožek ne izostane v tem velenem delu. Bog živi! Odbor.

Okrožja.

Okrožnico, katero smo poslali društvom, naj gg. predsedniki izpolnijo vrnejo.

Občni zbor srednjepavškega okrožja je zboroval na praznik Sv. treh kraljev v Ajdovščini. Navzoča so bila društva iz Šturij, Ajdovščine, Otlice, Stomaža in Vel. Zabelj. Odsotni so bili društveni zastopniki iz Ustij in Sv. Križa. Po živahni debati o poglobitvi in požitvi društvenega dela, je bil izvoljen naslednji okrožni odbor: T. Krtelj preds., Maks Troha podpr., A. Trojar taj., I. Krtelj blag. K širšemu odboru spadajo tudi vsi društveni predsedniki

A. Trojar, okr. tajnik.

Okrožna seja kobariškega prosvetnega okrožja je bila sklicana dne 3. jan. na Idersko. Zastopanih je bilo devet društev in sicer: Livek, Idersko, Smast, Vrsno, Krn. Trnovo, Svino, Kred in Dreznica. Društveni predsedniki so podali poročila, iz katerih odseva živahno delo. Primanjuje okrožju izvežbanih pevovodij in knjig. Za spomlad se pripravlja večja okrožna prireditev.

J. Faletič, okr. tajnik.

Planinsko okrožje se je v seji dne 27. decembra bavilo z okrožnico P. Z. in načrtom za društveno delo v zimski sezoni. Navzoči so bili predsedniki vseh društev izvežbani Slapa ob Idriji. Predsednik je poročal o stanju društev in o občnih zbiorih, ki so se vršili na Št. Viški gori in na Idriji. Največja pozornost naj se posveti poglobitvenemu delu, »Našemu čolniču« in naraščanju.

L. Kovačič, okr. tajnik.

Baško okrožje je imelo sejo dne 20. decembra na Koritnici. Odbor je razpravljal o nabavi skioptičnega aparata, o okrožnici P. Z. in zlasti o društvenih večerih. Občni zbori društev naj se izvršijo v januarju. Pretresajo se disciplinarne zadeve.

M. Podoreh, okr. tajnik.

Občni zbor gorenjepavškega okrožja se je vršil dne 13. decembra v Šturijah. Zastopana so bila naslednja društva: Vipava, Col, Vrhpolje, Slap, Ustje, Goče, Budanje in Šturije. Skupščina se je izvršila v najlepšem redu in soglasju. Udeleženci so podali poročila, nato je zbor izrekel okrožnemu odboru, zlasti predsedniku Breclju priznanje ter mu dal absolutorij s pohvalo. Za predsednika okrožja je bil izvoljen A. Ferjančič iz Vipave. Vsled razsežnosti se je razdelilo okrožje tako, da so se pridružila srednjepavškemu okrožju društva v Šturiji, na Planini in Ustju. V okrožni odbor so bili izvoljeni: Hladnik J., Lavrenčič J., Premru Fr., Anica Kodre, Ivanka Lavrenčič,

Kodre Emil in Prekrski Ferdinand. Razpravljali smo o »Našem čolniču« in društveni obnovi. Ferjančič A., okr. predsednik.

Mirensko prosvetno okrožje je imelo redno sejo dne 10. januarja. Navzoči so bili zastopniki vseh društev. Okrožje si nabavi skioptikon, skliče občni zbor v februarju, ustanovi »Čebelico«, pripravlja knjigovodski, dramatični in organizatorični tečaj in si nabavi lastno potovalno knjižnico. Sklepi so bili soglasno sprejeti.

L. Pelicon, okr. tajnik.

Gregorčičevo prosvetno okrožje si je za leto 1926. izvolilo sledeči odbor: Valenčič Fr. preds., Turk Francka taj., Kodrič Fr. blag., Trampuš F., Turk Fr. in Pegan Tomaž. Turk Fr., okr. tajnica.

Banjsko okrožje je pri ustanovnem obč. zboru sprejelo v okrožni odbor sledeče člane: F. Pirih preds., Lipičar A. taj., Izidor Winkler tajnik.

Izidor Winkler, okr. tajnik.

Društva.

»Mladika« v Gorici. Mesec december je bil poln živahnega dela.

Sestega smo priredili Miklavžev večer z deklamacijami in z igro: »Skrivnostna noč«. Sv. Miklavž je pa obdaroval otroke.

Takoj nato smo se začeli pripravljati za božičnico, za dan veselja revnih otrok. Sad teh priprav smo pokazali 27. dec. s primernimi deklamacijami, otroško žaloigro »Sirota« in petjem. Po govoru je bilo obdarovanih nad 100 otrok s čevlji, perilom in obleko in razdeljenih med ostale še 100 ovočkov biškot, burka, sadja itd. Požrtvovalnim gospem in gospodičnam, ki so nabirale po mestu denar (Lir 2812.25) in darove v blagu ter vsem cenj. darovalcem še enkrat iskrena hvala.

Staro leto je zaključila »Mladika« z običajnim Silvestrovim večerom. Primerni solospeli, burka: »Prisega o polnočci«, novoletna alegorija in primeren govor. Vmes pa tombola, čaj in biškoti.

Imeli smo ta mesec dve predavanji. Predavala sta g. Kralj o skrivnosti svetega večera in g. Bednarik o fizičnih pojavih na naši zemlji in v ozvezdju.

Renče. Želja po pravem prosvetnem delu se nam je uresničila dne 6. januarja, ko smo ob navzočnosti g. podpredsednika P. Z. zasnovali naše društvo in izvolili naslednji odbor: Kodrič A. preds., R. Arčon podpr., E. Mozetič taj., Ivan Cotič in Pavla Pahor odb. Društvo šteje dosedaj 31 moških in 18 ženskih članov.

Sedlo. Veliko število članov in nekaj članic našega prosvetnega društva »Sloga« je bilo od spomladi do zime razkropljenih po celém svetu. Božični prazniki so privabili takorekoč vse pod rojstni krov. Dne 3. januarja 1926 se je vršil I. občni zbor po novem poslovniku. Navzoči so bili skoraj vsi člani in članice. Odborniki so podali svoja poročila točno in zato je bila s pohvalo sprejeta razrešitev njihovih poslov. Na dnevnem redu so bile volitve. Izvolil se je sledeči odbor: predsednik: Anton Lazar, podpreds. Jožef Lazar, taj. Franc Andrejšek, knjižničarka Ljudmila Gruntar, blagajničar Ivan Modrijančič, gospodar Ivan Kramar, odbornik Ludvik Gašperut, preglednika računov Jožef Modrijančič in Olga Lazar. Nanovo se je vpisal en član, tako da društvo šteje 48 rednih članov in članic in 3 podporne ude. Bog daj novemu odboru moč in pogum, da bo društvo za vzvišenim ciljem vztrajno in uspešno vodil.

Postojna. Da ne spimo pričajo naše tri izborni uspele prireditve in sicer: »Lažidoktor«, »Volkašin«, ki smo ga tudi ponavljali ter »Mlinar in njegova hči«, ki je izpadla za naše razmere naravnost sijajno. Uspeh letošnje sezone je ta, da smo si izvežbali igralce, ki so nastopili pri prvi igri kot začetniki, a sedaj nastopijo lahko brez skrbi na vsakem večjem odru. Upamo, da bomo ostali tudi prihodnje leto tako delavni ter bomo naše delovanje po možnosti raztegnili tudi na druga polja.

Fojana. Osmega decembra se je prikazal tudi v našo vasico »Sv. Miklavž«; kasno, a tem bolj sigurno je s težkim košem na plečih priromal na oder. Ostal je za časek skrit v senci lepo prirejenih zelenih dreves ter prisluškoval Gregorčičevi »Nevihti«, ki jo je deklamirala z zvonkim, čistim glasom ter primernim povdarkom naša članica in pevka Zorka Mavričeva. Nato je darežljivi Miklavž ob nabito polni dvorani razgrnil svojo bogato zalogo in obdaroval pridne, lenuhe pa takoj izdal repastim škratom, ki so nesrečnike obdelovali z verigami, vilami ter podobnim peklenskim orodjem — med smehom vseh navzočih. — Tudi na božičnico nismo pozabili.

Gabrije pri Štanjelu. Društvo »Danica« je na občnem zboru dne 1. januarja sprejelo sledeče sklepe: poviša se članarina, vneto se agitira za »Čolnič«, uvedejo se redni društveni večeri in ustanovi »Dekliški krožek«. V novi odbor so bili izvoljeni gg.: Vitez Iv. preds., Čehovin Fr. podpr., Turk Slavko taj., Turk F. blag., Uhelj Fr. knjiž., Uhelj Jos. gosp., Suban L., Kos Albina in Jerič Rožina, odborniki. Občni zbor je trajal skoro tri ure. Ob zaključku je pevski zbor zapel par mičnih pesmic.

Drežnica. V novi odbor društva »Krn« so bili na občnem zboru dne 25. dec. izvoljeni:

J. Gorenšček preds., J. Skubin podpr., J. Berginc taj., J. Lišter blag., F. Koren knjiž., Jak. Koren gospodar.

Trnovo pri Kobaridu. Tudi mi smo sprejeli pri občnem zboru dne 26. decembra nove predloge in izvolili nov odbor, ki je sestavljen tako: And. Fon preds., Mir. Velikonja podpr., A. Fon taj., F. Bajt blag., Anton Fon knjiž., A. Kranj gosp., A. Knez in Marija Knez, preglednika.

Ajdovščina. Nepričakovano je vzkliklo novo življenje v našem društvu, ki šteje že okrog 70 članov. Priredili smo lepo božičnico in začeli z društvenimi večeri. Novi odbor se je konstituiral sledeče: Joško Rustja preds., Rezka Repič podpr., Ivan Keržel taj., Iv. Furlan blag., Al. Furlan knjiž., Fr. Krkoč, Al. Furlan odb., J. Samec in S. Trojar preglednika. Novemu odboru želimo vztrajnosti v započetem delu!

Kobjaglava. Po občnem zboru je zavladovalo v našem društvu novo življenje. Prememba v odboru je sledeča: F. Abram pred., E. Rudež podpr., V. Ščuka taj., J. Grmek, blag., Roza Abram knjiž., R. Fabjan in Raf. Grmek preglednika.

Idersko. Novi odbor, ki smo si ga izvolili dne 26. decembra, sestoji iz gg.: Kurinčič Fr. preds., K. Volarič podpr., C. Uršič taj., A. Kurinčič blag., Iv. Kurinčič gosp., Anica Volarič knjižničarka.

Zakojca. Drage sestre! V okvirju našega Prosvetnega društva smo ustanovile tudi me svoj krožek. Vkljub temu, da nas je le 15 in še te raztresene po vasi, se zbiramo redno vsakih 14 dni k dekliškim sestankom. Praznovali smo sveti večer pri božičnem drevescu in jaslicah. Prepevale smo lepe pesmi, prednašale primerne deklamacije in si h koncu voščile blagoslovljene praznike. V nas je veselje in želja po delu!

Vrtojba. Ob začetku novega leta izročamo sesterska voščila vsem dekliškim krožkom. Dan na dan bolj uvidevamo, kolikega pomena je za nas ta lepa dekliška organizacija. Priredile smo v zadnjem času Slomškov večer in okrasile našo novo cerkev o priliki posvečenja. Obiskala nas je koncem decembra ga Glaserjeva in nam spregovorila krasne, pomembne besede. Zelo rade smo jo poslušale in bile vesele njene prijaznosti. Da bi nas še obiskala!

Kal nad Avčami. Vkljub izredno slabemu vremenu se je zbralo v nedeljo 20. decembra nad 80 mož, fantov in deklet, da ustanove prepotrebno Prosvetno društvo. Po govoru g. zveznega tajnika so udeleženci enoglasno izjavili, da so voljni pristopiti in delati v Prosvetnem društvu. Navzoči so izvolili naslednji odbor: Lipičar Al. preds., Hojak Maks podpr., Brezavšček A. taj., Kovačič J. blag., Lipičar Mirko knjižničar, Šu-

ligoj Fr. gospodar. Za revizoria sta bila izvoljena M. Pirih in A. Skrt. Naj bi novo društvo »Zarja« процvitalo in vztrajno delalo!

Katoliška prosveta v Spodnji Idriji.

Pri nas imamo redne tedenske sestanke, katerih se pa v večjem številu udeležujejo dekleta, kakor fantje. V društvu tvori dekl. odsek največ članov. oziroma članic.

Miklavžev večer, ki se je vršil 6. decembra je bil tudi letos vrlo živahen. društveni sobi ste bili natlačeni kot čebele v panju, kar drenjali smo se vse križem, osobito v času, ko je Miklavž darove delil. Ta večer smo tudi proslavljali spomin naših prvoborcev, škofa Slomška in dr. Kreka.

7. in 8. decembra smo igrali v ljud. šoli igro »Mlinar in njegova hči«, ki je na splošno dobro uspela. Čast igralcem, ki so tako marljivi in požrtvovalni, kljub temu, da imajo često na svojih ramah še razne druge vloge, ki jih zahtevajo razmere v naši fari in vasi. — Občni zbor našega društva se vrši, kakor vsako leto 6. jan. 1926 na praznik Sv. treh kraljev. Pozivljamo tem potom, da sleherni naročnik »Našega čolniča«, ki

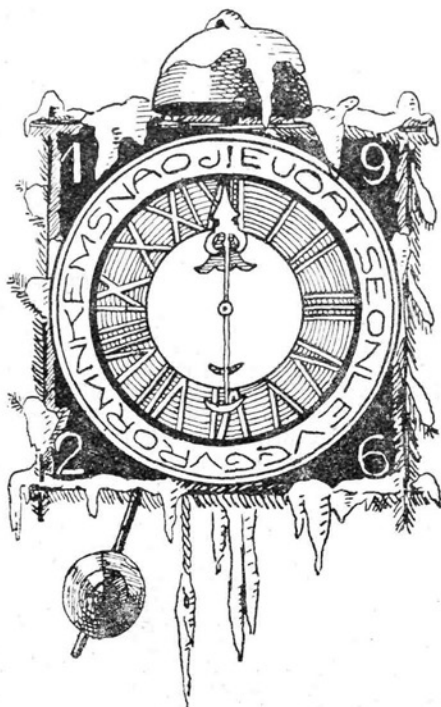
je član našega društva, pridobi ob novem letu vsaj še enega novega naročnika.

Naši fantje-vojaki pišejo iz Livorna: Dragi »Naš čolnič«! Novo leto nas je našlo v toskanskih ravninah, daleč od ljubljene rojstne vasi. In vendar nas je obdajala prijetna zavest, da si nas ti ljubljenc »Naš čolnič« za hip prestavil v domačo vas, kjer smo voščili svojim dragim srečno novo leto. Le prihajaj še med nas, ker te imamo zelo radi! — Pavlica Franc Dornberg — Štolfa Virček Sežana — Kurinčič Jožef Idersko — Ivančič Anton Nekovo pri Kanalu — Sovdat Iv Smast — Nedok Jožef Dane pri Divači — Kokošin Ivan Drežnica — Avsec Jožef Kal pri Postojni — Pipan Vincenc Sveto pri Komnu — Miljavec Franc Grgar — Vidmar Jožef Šturje — Rogelja Ernest Temnica — Bajc Mihael Žapuže pri Šturjah — Zorn Fr. Prvačina — Klarič Matija Dolenje pri Bistrici — Kosmač Franc Ledine — Bevk Iv. Cerkno — Sorin Milan Bistrica — Poženel Karlo Črnič pri Idriji — Makovec Avgustin Komen — Kovačič Jožef Pliskovica — Godnič Jožef Kostanjevica — Golja Rudolf Smast — Rosič Karol Logje.

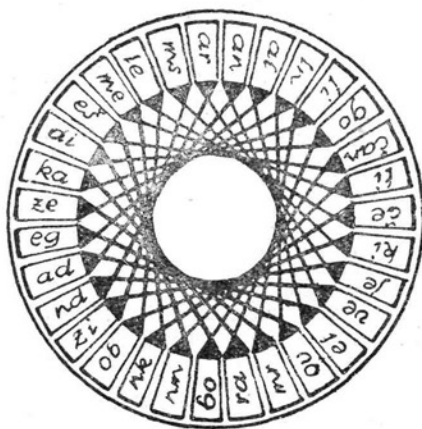
Uganke.

(Urednik: P. Butkovič, Zgonik).

1. Ura.

2. Svitek.

Kdor pravilno reši
obe uganki in bo izžreban,
dobi celoletno brezplačno
»Naš Čolnič«.

Rešivci

naj pošiljajo rešitve v zaprti
kuverti na Upravo »Našega
Čolniča« Via Mameli 5.